

Školský vzdělávací program:

Vízia školy: „ Škola, ktorá moderne a tvorivo pripravuje pre život.“

Motto: **Svojím konaním tvoríme svet.** Susan Jeffersová

Názov ŠVP : ISCED 1 – Primárne vzdelávanie

Stupeň vzdelania : ISCED 1

Dĺžka štúdia : 4 roky

Vyučovací jazyk: slovenský

Študijná forma : denná

Druh školy: štátna

Názov ŠVP : ISCED 2 – Nižšie stredné vzdelávanie

Stupeň vzdelania : ISCED 2

Dĺžka štúdia : 5 rokov

Vyučovací jazyk: slovenský

Študijná forma : denná

Druh školy: štátna

Predkladateľ:

Názov školy: Základná škola s materskou školou Habovka

Adresa: E. P. Bárdoša 235/50, 027 32 Habovka

IČO: 37810103

Riaditeľka školy: PaedDr. Miroslava Mydliarová

Koordinátor pre tvorbu ŠKVP: Mgr. Eva Mokošová

Ďalšie kontakty:

Telefónne číslo: 043 5395 116

e-mailová adresa: riaditel@zshabovka.edu.sk

www stránka: <https://zsmshabovka.edupage.org/>

Zriaďovateľ:

Názov: Obec Habovka

Adresa: Pod Grúňom 266, Habovka, 02732 Habovka

Kontakty:

Telefónne číslo: 043 5395 142

e-mailová adresa: starosta@habovka.sk

Platnosť dokumentu od: 01.09.2008

Doplnený k : 01.09.2023

Vid'. príloha – Rámcový učebný plán

PaedDr. Miroslava Mydliarová
riaditeľka školy

Záznamy a platnosti revidovaní

platnosť/revidovanie	dátum	zaznamenanie inovácie, zmeny, úpravy a pod.
Platnosť ŠKVP od	01.09.2008	
	01.09.2014	Zmena riaditeľa školy
	01.09.2014	Učebné osnovy 1.-4. ročník
		Učebné osnovy 5.-9. ročník
	01.09.2015	Inovované UO pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie (pre 1. a 5.ročník)
	15.09.2015	Doplnenie prierezových tém: finančná gramotnosť, funkčná gramotnosť
	30.09.2015	Ukončenie projektu Comenius
	01.09.2016	Inovované UO pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie (pre 2. a 6.ročník)
	01.09.2017	Inovované UO pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie (pre 3. a 7.roč.)
	01.09.2017	Doplnenie finančnej gramotnosti verzia 1.2
	01.09.2018	Inovované UO pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie (pre 4. a 8.roč.)
	01.09.2018	Implementácia prierezových tém k projektu Erasmus+ - IKT a dostupné nástroje vo vzdelávaní : Ďalší spôsob vyučovania a učenia sa
	01.09.2019	Inovované UO pre nižšie stredné vzdelávanie (pre 9.roč.)
	01.09.2019	Implementácia prierezových tém k projektu Erasmus+ - Moderní učitelia
	01.09.2020	ŠkVP je zostavený v súlade s Dodatkom č.7 platným od 01.09.2020 k štátnemu vzdelávaciemu programu
	01.09.2021	TVVP sú v súlade s Dodatkom č. 9 „Opatrenia na odstránenie alebo minimalizáciu dôsledkov mimoriadneho prerušenia školského vyučovania v školách v školskom roku 2020/2021.“ účinným od 1. 9. 2021

	01.09.2022	ŠkVP je zostavený v súlade s Dodatkom č. 11 platným od 01.09.2022
	01.09.2022	Implementácia prierezových tém k projektu Erasmus+ - Supporting mental health through outdoor games and sport
	01.09.2023	ŠkVP je zostavený v súlade s Dodatkom č. 12, č.13 a prílohami č.1,2,3, a 4 platnými od 01.09.2023
	01.09.2023	Implementácia prierezových tém k projektu Erasmus+ - Inovatívny učiteľ – motivovaný žiak

I. Všeobecná charakteristika školy

1. Veľkosť školy

Základná škola s materskou školou Habovka je plnoorganizovaná škola s ročníkmi 1. – 9. a tromi triedami materskej školy.

Škola združuje materskú školu, základnú školu, školskú jedáleň a školský klub detí. Kapacita základnej školy je 308 žiakov, v školskom roku 2023/2024 navštevuje školu 119 žiakov. Škola má 9 tried, z každého ročníka po jednej triede. Základná škola sa nachádza v peknom prostredí Západných Tatier – Roháčov.

1. Charakteristika žiakov

Základnú školu navštevujú žiaci od 6 do 15 rokov. Všetci žiaci na škole majú slovenskú národnosť. Školu navštevujú žiaci z Habovky, Oravského Bieleho Potoka, Zuberca, Malého Borového a Hút. Žiaci z blízkych obcí dochádzajú do školy denne autobusovým spojom.

2. Charakteristika pedagogického zboru

Na škole pracuje potrebný počet pedagogických pracovníkov na zabezpečenie kvalitného výchovnovzdelávacieho procesu. V škole pracuje kariérový poradca, výchovný poradca, koordinátor protidrogovej prevencie, špeciálny pedagóg, koordinátor školského parlamentu a školský podporný tím.

Vyučujúci absolvovali kurzy pre prácu s počítačom. Pre riadenie školy sú vytvorené predmetové tímy - pre I. stupeň – Metodické združenie a pre II. stupeň predmetové komisie – pre prírodovedné predmety a predmetová komisia slovenského jazyka, anglického jazyka a spoločensko-vedných predmetov.

Poradnými orgánmi riaditeľa sú pedagogická rada, metodické združenia a predmetové komisie. Členmi pedagogickej rady sú všetci pedagogickí zamestnanci školy, ktorí organizujú výchovno – vzdelávací proces, plánujú ho a takisto ho vyhodnocujú. Tiež riadia svoj osobnostný a vzdelanostný sebarozvoj, najmä mladší učitelia sa vzdelávajú a spolupracujú so staršími. Tým väčšina pedagogických zamestnancov spoluutvára kooperatívne pracovné prostredie. Dôležité je, že operatívne riešia pracovné problémy, poskytujú odbornú pomoc žiakom a rodičom. Vytvárajú predpoklady pre kvalitne fungujúce a motivované spolupracujúce spoločenstvo v škole.

3. Organizácia prijímacieho konania

Na základné vzdelávanie sa prijíma dieťa, ktoré splnilo podmienky na začatie plnenia povinnej školskej dochádzky podľa § 19 a o ktorého prijatie na základe § 20 ods.2 požiadal zákonný zástupca do spádovej školy alebo inej školy podľa výberu zákonného zástupcu.

4. Dlhodobé projekty

Projekt Otvorená škola - oblasť športu – hlavný zámer je otvoriť a sprístupniť školu a školský areál deťom, mládeži, občanom a umožniť im aktívne trávenie voľného času počas celého roka.

Mliečny program – poskytovanie pomoci na podporu spotreby mlieka a mliečnych výrobkov pre deti v materských školách, na základných školách a stredných školách.

Triedne kolektívy absolvujú exkurzie, ktoré sú zamerané na poznávanie regiónu.

Občianske združenie pri ZŠ s MŠ Habovka – finančne pomáha žiakom našej školy.

Ovocný program – poskytovanie ovocia a ovocných štiav pre deti MŠ a žiakov ZŠ.

Pedagógovia vzájomne spolupracujú na školských projektoch. V škole prebieha spolupráca s lesnými pedagógmi TANAPu.

Erasmus+ - Inovatívny učiteľ – motivovaný žiak – hlavným zámerom projektu je rozvoj environmentálneho cítenia, budovanie vzťahu k inovatívnym spôsobom vzdelávania sa, rozvoj IKT kompetencií a komunikácia v anglickom jazyku.

5. Spolupráca s rodičmi a inými subjektmi

Spolupráca školy a rodiny je založená na vzájomnom rešpektovaní a dôvere. Tento princíp je výsledkom viacročného snaženia a je pre obe strany prínosom. Škola plne využíva svoj pedagogický potenciál na komplexné zabezpečenie čo najlepšej úrovne výchovno – vzdelávacieho procesu. Rodičia sú s takýmto prístupom spokojní. Dôkazom dobrej spolupráce medzi školou a rodičmi je vytvorenie aktívnej rodičovskej rady, ktorá má pomáha pri realizácii akýchkoľvek akcií na pôde školy. Rada školy sa po mnohých rokoch konečne stala iniciatívnym a poradným samosprávnym orgánom, vyjadruje a presadzuje záujmy rodičov, pedagogických a ostatných zamestnancov školy a žiakov v oblasti výchovy a vzdelávania, zatiaľ však stále niektorí členovia rady školy tieto očakávania nielen vedenia školy, ale aj rodičov, zákonných zástupcov našich žiakov nenapĺňajú. Rodič však môže kedykoľvek dostať v škole potrebné informácie o práci svojho dieťaťa. S rodičovskou verejnosťou prebieha spolupráca predovšetkým formou schôdzok rodičovského združenia /plenárne rodičovské združenie, triedne rodičovské združenia podľa potreby/, konzultačných dní. Rodičia môžu školu navštíviť kedykoľvek po vzájomnej dohode s vyučujúcimi. Rodičia i verejnosť sú o činnosti školy informovaní na webovej stránke školy a prostredníctvom školského časopisu Únik. Prvý stupeň dlhodobo spolupracuje s materskou školou. Budúci prváci sa prídu pozrieť na hodinu svojich bývalých kamarátov v prvej triede. Spolupracujeme s CPPP a P v Tvrdošíne, s centrom ABC v Tvrdošíne a s CPPP a P v Liptovskom Mikuláši.

Spolupracujeme aj s Obecným úradom v Habovke, Majetkovým spoločenstvom urbáru Habovka a inými sponzormi školy.

6. Priestorové a materiálno-technické podmienky školy

Škola okrem 9. tried disponuje aj odbornými učebňami. V priestoroch školy sa nachádzajú učebne aj pre ZUŠ. Školský klub detí nemá momentálne svoje priestory, a tak využíva priestory 1. triedy. Tento školský rok by sme mohli mať k dispozícii telocvičňu obce Habovka. Okrem toho máme v škole dva provizórne priestory určené na vyučovanie telesnej a športovej výchovy s lezeckou stenou a posilňovňu. V priestoroch školského areálu máme vybudované multifunkčné ihrisko s umelou trávou, neďaleko budovy aj obecné futbalové ihrisko, ktoré využívame na hodinách TSV. Nachádzajú sa tu kabinety, priestor pre

kariérového poradcu a ekonómku. Škola má zriadené dve učebne výpočtovej techniky, v ktorých sa nachádza 32 počítačov, dve učebne cudzích jazykov, učebňu prírodovedných predmetov, učebňu fyziky, kuchynku a učebňu techniky. Tieto učebne umožňujú plne realizovať učebné osnovy a zvolené učebné varianty. Vybavenie kabinetov je postačujúce, ale je potrebné pomôcky pravidelne obnovovať a vymieňať za modernejšie. Pri obnove učebných pomôcok sú veľmi nápomocní sponzori školy.

V škole sa nachádza aj školská knižnica, ktorá je plne využívaná nielen našimi žiakmi, ale aj učiteľmi. V škole sa vybudovala aj horolezecká stena, ktorá je spestrením nielen pre hodiny telesnej výchovy, ale aj pre mimoškolskú činnosť. Súčasťou školy je materská škola a školská jedáleň. Počas školského roka sme doplnili veľké množstvo moderných učebných pomôcok, hlavne interaktívne tabule a dataprojektory do každej triedy, čo umožnilo tvorivejšie a efektívnejšie vyučovanie. Pred školou sme v rámci projektu Bezpečne na cestách vytvorili detské dopravné ihrisko. Za školou sa svojpomocne vybudovalo detské ihrisko za pomoci rodičov detí MŠ.

Škola ako životný priestor

Aby sa žiaci, zamestnanci školy i rodičia cítili v škole čo najpríjemnejšie, kladieme dôraz na upravené a estetické prostredie tried, budovy školy, školského dvora, chodieb. Aktuálne informácie o aktivitách školy, o kultúrnych, spoločenských a športových akciách sú pravidelne zverejňované na stránke školy, ale aj v školskom časopise Únik.

Prostredníctvom výletov, exkurzií, športových súťaží, kultúrnych aj spoločenských podujatí sa v škole buduje priateľská atmosféra medzi žiakmi navzájom aj medzi žiakmi a pedagógmi.

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia

Veľká pozornosť sa venuje bezpečnosti žiakov. Každá časť objektu ZŠ je zabezpečená dozorom. Pred uskutočnením každej hromadnej akcie sú žiaci poučení o BOZ. Začiatkom šk. roka absolvujú poučenie o BOZ a PO všetci žiaci. V priestoroch školy sa dbá o bezpečné a zdravie vyhovujúce podmienky na výchovu a vyučovanie. Každoročne sa vykonávajú všetky potrebné revízie, ktoré zabezpečujú plynulý chod školy a bezpečnosť žiakov i zamestnancov.

Škola externe zamestnáva bezpečnostného a protipožiarneho technika, ktorý vykonáva pravidelné školenia zamestnancov školy o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a proti požiaru, pravidelné kontroly bezpečnosti a ochrany zdravia a odstraňovanie nedostatkov podľa výsledkov revízií.

Charakteristika školského vzdelávacieho programu

Naša škola poskytuje základné vzdelanie. Našou prioritou je výchova všestranne rozvinutej osobnosti.

Základná škola v Habovke má niektoré špecifiká, ktoré ju odlišujú od ostatných škôl. Chceme ich využiť nielen k lepšej profilácii školy, ale predovšetkým ku zvýšeniu prestíže, ktorú medzi verejnosťou má. Z dôvodu nízkeho počtu žiakov sa môžeme zamerať na skutočne individuálnu prácu so žiakmi, žiaci majú väčší priestor k vlastnému vyjadreniu sa. Prostredníctvom medzinárodných projektov v rámci programu Erasmus+ sa snažíme u žiakov rozšíriť ich všeobecný priestor a odstrániť xenofóbiu.

Pedagogický princíp školy

Hlavné/ strategické ciele:

- Skvalitniť výchovno-vzdelávací proces a výchovné pôsobenie školy.
- Zabezpečiť vysokú odbornosť pedagogických zamestnancov.
- Budovať školu ako otvorený systém na komunikáciu s rodičmi žiakov.
- Skvalitniť technicko-ekonomické podmienky pre výchovno-vzdelávací proces.
- Skvalitniť mimoškolskú činnosť žiakov, ich voľný čas, prebudiť zmysel pre šport.

Strategické ciele školy je možné dosiahnuť prostredníctvom špecifických cieľov, stanovením úloh na ich dosiahnutie s delegovaním zodpovednosti a časového horizontu ich plnenia.

Ciele školy sú stanovené v nasledovných rovinách:

- 1. výchova a vzdelanie,**
- 2. riadiace vzťahy a personálna oblasť,**
- 3. rozvojové projekty,**
- 4. investičný rozvoj,**

pričom vychádzame z analýzy súčasného stavu a perspektívneho výhľadu na koncepčné obdobie.

1. Výchova a vzdelávanie

V súlade s prebiehajúcou reformou školstva sa vo vzdelávacom a výchovnom programe školy zameriavame na:

- rozvoj komunikačných zručností a čitateľskej gramotnosti,
- kvalitnú prípravu žiakov v cudzích jazykoch,
- rozvoj informačno-komunikačných technológií,
- environmentálnu výchovu zaraďujeme do bežného života,
- rozvíjame telesnú zdatnosť detí so zameraním na špecifickú pohybovú prípravu.

2. Riadiace vzťahy a personálna oblasť

V súlade s požiadavkami, ktoré kladie na pedagógov Národný plán rozvoja vzdelávania, Školský zákon a Zákon o pedagogických zamestnancoch je potrebné, aby sa učitelia neustále vzdelávali vo všetkých dostupných formách vzdelávania. Ďalšie vzdelávanie tvorí súčasť celoživotného vzdelávania učiteľov, ktorí sú nositeľmi obsahovej reformy. Prioritou do budúcnosti zostáva ešte viac skvalitniť odmeňovanie učiteľov.

3. Rozvojové projekty

V súlade s požiadavkami, ktoré sú kladené na vedenie školy a pedagógov, škola naďalej pokračuje v rôznych projektoch. Zameriava sa hlavne na medzinárodné projekty ako je Erasmus+, ale reaguje aj na výzvy mnohých iných projektov, ktoré sú priebežne vyhlasované. Spolupracuje s organizáciami ako je Obecný úrad v Habovke, ZUŠ v Nižnej a Tvrdošíne, CVČ v Tvrdošíne a v Trstenej, CPPPaP v Trstenej, SCPPPaP v Námestove a ďalšími.

4. Investičný rozvoj

Vývoj ekonomických podmienok školy vzhľadom na neustále sa meniacu legislatívu a situáciu v štáte je ťažko predvídateľný. Finančná situácia školy závisí od demografického vývoja v obci, samotného rozvoja obce, ale aj od dotácií od štátu. Predpokladáme, že v budúcnosti štátom pridelený rozpočet pri hospodárnom a racionálnom využívaní finančných prostriedkov bude postačovať na zabezpečenie prevádzky školy, na rozvoj výchovy a vzdelávania, najmä na vybavenie a modernizáciu školy. Financovanie budeme získavať zapájaním sa do rôznych projektov a grantov, oslovením sponzorov, oslovením rodičov o získanie 2% z dane. Ďalšie materiálne podmienky, opravy, rekonštrukcie sa budú riešiť v spolupráci so zriaďovateľom školy.

Predpokladané zmeny dosiahnuté realizáciou koncepcie sú, že škola bude v povedomí širokej verejnosti vystupovať ako:

- ŠKOLA tretieho tisícročia – moderná škola, ktorá je prístupná všetkým inováciám,
- ŠKOLA, ktorá poskytuje kvalitné vzdelanie,

- ŠKOLA, v ktorej sú vytvorené podmienky pre žiakov na získanie kľúčových kompetencií,
- ŠKOLA, ktorá žiakom vytvára motivačné a estetické prostredie,
- ŠKOLA, ktorá zachováva tradície obce a školy,
- ŠKOLA, ktorá rozvíja komunikačné schopnosti žiakov prostredníctvom čitateľských aktivít, IKT, vyučovania cudzieho jazyka a vedie žiakov k aktívnemu športovaniu,
- ŠKOLA, ktorá poskytuje starostlivosť všetkým žiakom, t.j. žiakom so ŠVVP, žiakom nadaným, žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia, žiakom vyžadujúcim si osobitnú starostlivosť,
- ŠKOLA rozvíjajúca jedinečné osobnosti.

Ďalšími, nie menej dôležitými cieľmi školy je:

- meniť nielen obsah a metódy vyučovania, ale i prostredie a klímu školy, ktorá má viesť k aktivite, tvorivosti a zodpovednosti,
- aby žiaci v priebehu základného vzdelávania postupne získali také kvality osobnosti, ktoré im umožnia pokračovať v štúdiu, zdokonaľovať sa vo zvolenej profesii a počas celého života sa ďalej vzdelávať a podľa svojich možností sa aktívne podieľať na živote spoločnosti,
- rozvoj komunikačných schopností v cudzom jazyku (preto sme zaviedli vyučovanie anglického jazyka od 1. ročníka, ktoré nadväzuje na jazykovú prípravu angličtiny v predškolskej triede materskej školy),
- viesť žiakov k stanoveniu vlastných pravidiel správania sa, k ich dodržiavaniu i k dodržiavaniu pravidiel školského poriadku.

Ďalej chceme:

- pokračovať v aktivitách, ktoré sme naštartovali realizáciou projektu Otvorená škola – oblasť športu,
- viesť žiakov všestrannej a účinnej komunikácii so spolužiakmi, s učiteľmi, a ostatnými deťmi i dospelým v škole i mimo školu,
- pre dobrý rozvoj osobnosti žiakov využívať všetky možnosti športového vyžitia, ktoré máme k dispozícii,
- aby sa žiaci čo najviac zapájali do vyučovacieho procesu, aby učitelia volili najvhodnejšie metódy a formy práce,
- pokračovať v organizovaní dobre zabezpečených akcií - poznávacie exkurzie, športové súťaže, triedne akcie, čo má vplyv na vytváranie dobrých vzťahov medzi žiakmi v triede aj medzi jednotlivými triedami,

- aby žiaci pochopili, že sme súčasťou Európy kladieme dôraz na výučbu cudzieho jazyka, uskutočňovaním projektových dní, nadviazaním spolupráce so školami v zahraničí,
- venovať sa preventívnemu programu – pokračovať v ponuke programu na voľný čas, žiaci II. stupňa budú pripravovať akcie pre kamarátov z I. stupňa,
- chceme intenzívne komunikovať s verejnosťou a informovať ju o práci školy prostredníctvom www.zsmshabovka.edupage.sk, školský časopis Únik, obecné noviny Habovčan.

Stupeň vzdelania

ISCED 1-2

Profil absolventa

Absolvent ZŠ by mal

- svojim vystupovaním robiť dobré meno škole
- byť schopný vytvárať dobré medziľudské vzťahy
- byť schopný hodnotiť svoju úlohu v škole, v rodine, v spoločnosti
- byť schopný starať sa i o svoje fyzické i psychické zdravie
- vedieť robiť kompromisy
- byť schopný vyhľadávať, hodnotiť a využívať pri učení rôzne zdroje informácií, osvojiť si metódy práce s informáciami
- mať schopnosť vnímať umenie, snažiť sa mu porozumieť a chápať umelecké prejavy
- byť si vedomý svojich kvalít

Profil absolventa ZŠ v Habovke

Prioritou školy je jej absolvent. Cieľom ŠKVP je aktívna osobnosť s potenciálom úspešného uplatnenia sa v reálnom živote. Škola vzhľadom na svoje zameranie a ŠKVP akceptuje osvojenie kľúčových spôsobilostí:

- jazykové kompetencie,
- čitateľské kompetencie,
- informačno-komunikačné kompetencie,
- prosociálne a životné kompetencie.

V rámci rozvoja osobnosti žiaka kladie škola dôraz na získanie osobnostných spôsobilostí, ktoré rozvíja výchovno-vzdelávacími stratégiami. Za významné spôsobilosti považujeme:

- sociálne,
- personálne,
- občianske,
- komunikačné,
- pracovné,
- na učenie,
- na riešenie problémov,
- environmentálne kompetencie,
- pozitívny vzťah k regiónu, krajine.

Absolvent ZŠ Habovka na primeranej úrovni komunikuje v ANJ.

Absolvent ZŠ Habovka číta s porozumením, orientuje sa v texte, selektuje informácie, pracuje samostatne, vyhľadáva a spracúva informácie, pracuje s knihou i elektronickým textom či inými druhmi textov, vníma estetický i vecný rozmer literatúry.

Absolvent ZŠ Habovka ovláda základy práce s osobným počítačom a ďalšími informačno-komunikačnými technológiami, prídavnými zariadeniami, textovým editorom (Word), tabuľkovým editorom (Excel), základy grafickej práce a prezentácie (PowerPoint), základy práce s internetom ako zdrojom informácií, komunikácie a elektronickej pošty.

Absolvent ZŠ Habovka rozvíja svoju osobnosť, talent a nadanie, svoje záujmy, fyzickú zdatnosť i manuálnu zručnosť.

Absolvent ZŠ Habovka po ukončení štúdia v ZŠ s MŠ v Habovke dostáva vysvedčenie s doložkou – so špeciálnym vyznačením ukončenia programu poskytnutého základnou školou. Tým splní podmienku pre pokračovanie vo vzdelávaní na vyššom sekundárnom stupni, v priebehu ktorého ukončuje povinné základné vzdelávanie /povinnú školskú dochádzku/.

Absolvent ZŠ Habovka je pripravovaný na štúdium na SŠ, na potrebu ďalšieho celoživotného vzdelávania.

2. Pedagogické stratégie

Vo výchovno-vzdelávacom procese sa prelínajú klasické a moderné vyučovacie metódy, hlavne :

- vyučovanie s využitím didaktickej techniky – datavideoprojektor, PC učebňa, spätný projektor
- diskusia
- projektové vyučovanie
- dlhodobá samostatná práca
- prezentácia a obhajoba práce
- laboratórna práca

Učebný plán a osnovy jednotlivých predmetov sú zostavované s dôrazom na vzťahy a súvislosti medzi predmetmi. Škola ponúka aktivity pre voľný čas žiakov prostredníctvom školského klubu a práce v záujmových útvaroch.

Škola rozvíja všetky základné kompetencie žiakov. Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií, vedúcich k dosiahnutiu základných kompetencií žiakov

Kompetencie učenia sa

- umožňujú žiakom osvojiť si stratégiu učenia sa a motivuje pre celoživotné vzdelávanie sa
- pomáhajú žiakom vytvárať si pozitívny vzťah k učeniu, vytvárame také situácie, pri ktorých má žiak radosť z učenia sa /napr. nová formy práce, pozitívne hodnotenie, prezentácia žiackych prác /
- vedieme žiaka k sebahodnoteniu
- podporujeme žiakov pri riešení úloh súťaží a olympiád
- podporujeme kooperatívne učenie
- pri práci učíme žiakov vyhľadávať a triediť informácie
- učíme žiakov organizovať a plánovať svoju prácu, riadiť svoje učenie

Kompetencie k riešeniu problémov

- podnecujeme žiakov k tvorivému mysleniu, logickému uvažovaniu a k riešeniu problémov

- pri vyučovaní motivujeme v čo najväčšej miere problémovými úlohami zo života
- učíme žiakov vyhľadávať informácie vhodné k riešeniu problémov, pritom využívať rôzne zdroje / internet, encyklopédie, denná tlač, .. /, informácie porovnávať a triediť a hľadať rôzne varianty riešenia
- rozvíjame schopnosti komunikácie a voľby správnej stratégie pre dosiahnutie úspechu tímu v športových súťažiach /futbal, vybíjaná, florbal.../
- pri riešení problémov využívame komunitný kruh
- motivujeme žiakov, aby sa podľa svojich schopností zapojili do súťaží a olympiád /prírodovedné, výtvarné, literárne, hudobné, matematické, športové, .. /

Kompetencie komunikácie

- vedíme žiakov k všestrannej a účinnej komunikácii so spolužiakmi, s učiteľmi a ostatnými žiakmi i dospelými v škole i mimo školu
- učíme žiakov vhodnou formou obhajovať svoj názor, zároveň počúvať názor iných
- využívame komunitný kruh
- pomáhame deťom z MŠ pri začlenení sa do nového kolektívu
- rozvíjame komunikáciu s inými školami – usporiadanie rôznych akcií
- učíme žiakov nebáť sa hovoriť /cudzí jazyky, slovné vyjadrovanie, verejné vystupovanie /
- učíme žiakov presne formulovať svoje myšlienky a odpovede /napr. v matematike/
- učíme žiakov komunikovať cez internet, dodržiavať pravidlá komunikácie
- pripravujeme akcie pre verejnosť / Deň matiek, Úcta k starším/
- podporujeme priateľské vzťahy medzi žiakmi, organizujeme medzitriedne súťaže a zápasy

Kompetencie sociálne a personálne

- rozvíjame schopnosť žiakov spolupracovať, vážiť si vlastnú prácu aj prácu druhých
- podľa možností využívame pri práci v skupine striedanie úloh, využívame praktické cvičenia pre rozvoj vzťahov v triede, v škole
- vedíme triedne kolektívy, aby si vytvárali a rešpektovali pravidlá
- vytvárame príjemnú pracovnú atmosféru, podporujeme sebadôveru žiakov

- zapájame sa do charitatívnych akcií miestneho i celorepublikového charakteru
- spolupracujeme s materskou školou
- vedieme žiakov ku skupinovej a tímovej spolupráci pri vhodných aktivitách /zber papiera, zber železného šrotu, športové súťaže../

Kompetencie občianske

- pripravujeme žiakov ako slobodné osobnosti uplatňujúce svoje práva a plniace svoje povinnosti
- integrujeme žiakov s poruchami učenia a správania do žiackych kolektívov, vedieme žiakov k rešpektovaniu rozdielov medzi nimi
- učíme žiakov rešpektovať individuálne rozdiely medzi ľuďmi, byť tolerantní k názorom iných ľudí
- podporujeme u žiakov záujem o prostredie, v ktorom žijeme, pomáhame pochopiť význam zachovania životného prostredia pre budúce generácie z hľadiska zdravia a zachovania zdrojov energie
- učíme žiakov uvedomene dodržiavať pravidlá bezpečnosti pri práci v škole i pri akciách mimo školu /exkurzie, školské výlety, lyžiarsky výcvik, plavecký výcvik../
- zoznamujeme žiakov s inými kultúrami

Kompetencie pracovné

- pomáhame žiakom poznávať a rozvíjať svoje schopnosti i reálne možnosti a uplatňovať získané vedomosti a zručnosti pri profesijnej orientácii
- podporujeme u žiakov k rozumovej a manuálnej činnosti
- učíme žiakov bezpečne a účinne používať nástroje a vybavenie pri laboratórnych prácach a iných praktických cvičeniach / práce na pozemku, prírodopis, fyzika, chémia /
- vyučovanie dopĺňujeme praktickými exkurziami
- ponukou voliteľných predmetov a záujmových krúžkov pomáhame žiakom pri profesijnej orientácii
- vedieme žiakov k objektívnemu seba hodnoteniu pracovných výsledkov
- organizujeme pre žiakov 9.ročníka burzy stredných škôl

Zabezpečenie výučby pre žiakov so špeciálnymi potrebami

Za žiakov so špeciálnymi potrebami vzdelávania sú považovaní žiaci:

- so zdravotným postihnutím /napr. telesným, poruchami reči, vývojovými poruchami učenia alebo správania/
- so zdravotným znevýhodnením /napr. zdravotným oslabením, dlhodobým onemocnením /
- so sociálnym znevýhodnením /napr. z kultúrne a jazykovo odlišného prostredia, z rodinného prostredia s nízkym sociálno - kultúrnym postavením/
- mimoriadne nadaní žiaci

Žiaci so zdravotným znevýhodnením

Najčastejšou skupinou žiakov so špeciálnymi potrebami učenia sú na našej škole žiaci s vývojovými poruchami učenie a správania, žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou. Žiakov s takýmto znevýhodnením so súhlasom zákonného zástupcu posielame na do pedagogicko-psychologickej poradne. Na základe vyšetrenia a odporúčenia žiakov integrujeme do tried. Výučba prebieha prostredníctvom individuálneho prístupu alebo podľa odporúčenia sú pre žiakov vypracované IVP /individuálne vzdelávacie plány/

Plán vypracováva triedny učiteľ v spolupráci s ostatnými vyučujúcimi, platnosť je jeden rok. IVP vychádza z vyšetrenia a odporúčenia pedagogicko-psychologickej poradne, je prekonzultovaný s pracovníkmi poradne a zohľadňuje aj názor zákonného zástupcu. Vychádza z učebných dokumentov a rešpektuje potreby žiaka.

Žiakov s telesným a zrakovým postihom zaraďujeme do kmeňových tried a vzdelávame podľa IVP. Na škole máme asistenta učiteľa pre jedno dieťa so zdravotným znevýhodnením. Zaisťujeme im materiálne - vzdelávacie vybavenie podľa návrhu špeciálneho centra. Žiakov s chybami reči orientujeme na špecializované pracovisko.

Žiaci so sociálnym znevýhodnením

Do tejto skupiny patria žiaci, ktorí pochádzajú z odlišného sociálne, kultúrne a jazykovo prostredia, v akom vyrastá väčšina žiakov školy. Týmto žiakom venujeme špecifickú starostlivosť v rozsahu, ktorý potrebujú.

Učitelia našej školy poznajú svojich žiakov aj ich rodinné prostredie, dokážu voliť vhodné prístupy a vytvárajú v triede i v škole priaznivé spoločenské prostredie. Pre úspešné vzdelávanie spolupracujeme s CPPPaP, sociálnym pracovníkom prípadne s ďalším odborníkom. V tomto školskom roku máme na škole aj špeciálneho pedagóga, ktorý poskytuje svoje poradenské služby žiakom aj rodičom. Veľkou výhodou je menší počet žiakov v triede, poskytujeme individuálnu alebo skupinovú starostlivosť, primerané metódy a formy. Veľmi dôležitá je spätná väzba rodina – žiak – učiteľ.

Podnetným a ústretovým školským prostredím umožňujeme žiakom rozvoj ich vedomostí, zručností, návykov, podporujeme sociálnu integráciu žiakov pre ich úspešné vzdelávanie a uspokojenie ich špeciálnych vzdelávacích potrieb.

Žiaci s mimoriadnym nadaním

Mimoriadne nadaní žiaci vyžadujú služby nad rámec bežne poskytovaných klasickým vzdelávacím programom na to, aby mohli prispieť k svojmu prospechu a úžitku spoločnosti. Pri zisťovaní mimoriadneho nadania žiakov spolupracujeme s CPPPaP a s triednymi učiteľmi. Mimoriadne nadaných žiakov môžeme preradiť do vyššieho postupového ročníka na základe komisionálnej skúšky. V takomto prípade dochádza k zrýchleniu tempa výučby. V iných prípadoch v rámci vyučovania zaraďujeme úlohy v diferencovaných skupinách podľa nadania žiakov. Pre nadaných žiakov pripravujeme a zadávame školskú prácu, ktorá zodpovedá a zároveň rozvíja úroveň ich nadania. Nadaní žiaci tak nie sú zvyhodňovaní voči svojim spolužiakom a neprekračujú ročník, zostávajú so svojimi rovesníkmi.

3. Vzdelávacie oblasti a prierezové témy

Vzdelávacie oblasti sú okruhy, do ktorých patrí problematika vyčlenená z obsahu celkového vzdelávania a z formulovania kľúčových kompetencií. Obsah školského vzdelávania tvorí kultúrne dedičstvo. Prostredníctvom svojej kultúry spoločnosť odovzdáva svoje chápanie sveta aj svoje skúsenosti ďalším generáciám. Obsah vzdelávania sa utvára na základe kultúrnej tradície, ktorú spoločnosť prebrala z minulosti a inovácie, ku ktorým dospelo. Obsahom vzdelávania sú aj najnovšie poznatky, ktoré nastoľuje súčasný vedecko-technický, hospodársky, sociálny a kultúrny rozvoj spoločnosti, napríklad informačné a komunikačné technológie, ktoré každý občan potrebuje k životu, k práci, ale aj mimo práce, ale taktiež aj sociokultúrne obsahy osobnostného rozvoja žiaka, jeho ochrany pred negatívnymi sociálnymi javmi, ochrany zdravia, prírody atď. Vzdelávacie oblasti majú nadpredmetový charakter. V

Štátnom vzdelávacom programe je obsah vzdelávacej oblasti rozčlenený do vybraných učebných predmetov. Škola si môže do týchto vzdelávacích oblastí doplniť ďalšie predmety. Obsah primárneho vzdelávania je rozdelený do 7 vzdelávacích oblastí, ktoré vychádzajú z definovania obsahu vzdelávania a z kľúčových kompetencií.

Prierezové témy sa prelínajú vzdelávacími oblasťami. Odrážajú aktuálne problémy súčasnosti, sú určitým návodom na ich prevenciu a riešenie, ale zároveň slúžia aj na prehĺbenie základného učiva, zdôraznenie aplikačného charakteru, majú prispieť k tomu, aby si žiaci rozšírili rozhľad, osvojili si určité postoje, hodnoty, rozhodovanie. Prepájajú rôzne oblasti základného učiva, prispievajú ku komplexnosti vzdelávania žiakov a pozitívne ovplyvňujú proces utvárania a rozvíjania kľúčových kompetencií (spôsobilostí) žiakov. Môžu sa vyučovať v rámci jednotlivých učebných predmetov alebo formou kurzov, prípadne samostatného voliteľného predmetu.

Začlenenie prierezových tém

Prierezové témy reprezentujú vo vzdelávacom programe okruhy aktuálnych problémov súčasného sveta a sú neoddeliteľnou súčasťou základného vzdelania. Tvoria dôležitý formatívny prvok, dávajú príležitosť pre individuálne uplatnenie žiakov i pre ich vzájomnú spoluprácu a pomáhajú rozvíjať osobnosť žiakov predovšetkým v oblasti postojov a hodnôt. Tematické okruhy prierezových tém prechádzajú vzdelávacími oblasťami a pomáhajú prepojeniu vzdelávacích odborov. Aby sme tieto možnosti využili čo najlepšie nevytvárame pre prierezové témy samostatné predmety, ale začleňujeme ich do iných vyučovacích predmetov. Na úrovni primárneho vzdelávania v súlade so štátnym vzdelávacím programom realizujeme tieto prierezové témy:

DOPRAVNÁ VÝCHOVA - VÝCHOVA K BEZPEČNOSTI V CESTNEJ PREMÁVKE

V každodennom živote sa žiaci stávajú účastníkmi cestnej premávky ako chodci, cyklisti, cestujúci v prostriedkoch hromadnej alebo osobnej dopravy a pod. Okrem pozitívnych stránok má doprava a motorizmus aj veľa záporných stránok. Neúmerný je počet dopravných nehôd, ktorých účastníkmi sú deti v mladšom a staršom školskom veku. Základné vedomosti,

zručnosti a návyky zamerané na bezpečné správanie sa v rôznych dopravných situáciách získavajú deti najmä prostredníctvom školy.

Dopravná výchova je povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl. Úlohou dopravnej výchovy v školách je postupne pripraviť deti na samostatný pohyb v cestnej premávke – ako chodcov alebo cyklistov – pričom je potrebné mať na zreteli aj aspekt výchovy budúcich vodičov motorových vozidiel. Realizácia učebnej činnosti sa uskutočňuje v objekte školy, na detských dopravných ihriskách (ďalej len DDI) alebo v bezpečných priestoroch v okolí školy.

Ciele dopravnej výchovy na ZŠ sú zamerané na všetky tri oblasti osobnosti žiaka, na oblasť kognitívnu, afektívnu a psychomotorickú, ktoré je potrebné proporcionálne rozvíjať. Ciele sú zostavené v zmysle týchto kritérií:

- pochopiť funkcie dopravy ako riadeného systému vymedzeného všeobecne záväznými právnymi predpismi,
- formovať mravné vedomie a správanie sa v zmysle morálnej a právnej zodpovednosti pri chôdzi a jazde v cestnej premávke,
- osvojiť si zásady bezpečného správania sa v cestnej premávke podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, ako chodec, cyklista, cestujúci (spolujazdec),
- naučiť deti pozorovať svoje okolie, vyhodnocovať situáciu z hľadiska bezpečnosti a aplikovať návyky bezpečného správania sa v cestnej premávke v praktickom živote,
- zvládnuť techniku chôdze a jazdy na bicykli,
- zvládnuť základné taktické prvky chôdze a jazdy v cestnej premávke,
- pochopiť význam technického stavu a údržby vozidiel pre bezpečnú jazdu v cestnej premávke a prakticky zvládnuť základné úlohy údržby bicykla,
- uvedomiť si význam technických podmienok dopravy a zariadení ovplyvňujúcich bezpečnosť cestnej premávky.

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA

Problém zachovania života na Zemi sa stáva globálnym problémom. Cieľom tejto prierezovej témy je prispieť k rozvoju osobnosti žiaka tak, že v oblasti vedomostí, zručností a schopností nadobudne schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím na základe poznania zákonov, ktorými sa riadi život na Zemi, poznať a chápať súvislosti medzi vývojom ľudskej populácie a vzťahom k prostrediu v rôznych oblastiach sveta,

pochopiť súvislosti medzi lokálnymi a globálnymi problémami a vlastnú zodpovednosť vo vzťahu k prostrediu,

- rozvíjať si spôsobilosti, ktoré sú nevyhnutné pre každodenné konanie a postoje človeka k životnému prostrediu;
- rozvíjať spoluprácu v pri ochrane a tvorbe životného prostredia na miestnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni;
- pochopiť sociálne a kultúrne vplyvy, ktoré determinujú ľudské hodnoty a správanie, vedomie individuálnej zodpovednosti za vzťah človeka k prostrediu ako spotrebiteľa a výrobcu;
- vedieť hodnotiť objektívnosť a závažnosť informácií o stave životného prostredia a komunikovať o nich, racionálne ich obhajovať a zdôvodňovať svoje názory a stanoviská;
- využívať informačné a komunikačné technológie a prostriedky pri získavaní a spracúvaní informácií, ako aj prezentácii vlastnej práce.

V oblasti postojov a hodnôt nadobudne schopnosť:

- vnímať život ako najvyššiu hodnotu;
- pochopiť význam udržateľného rozvoja ako pozitívnej perspektívy ďalšieho vývoja ľudskej spoločnosti;
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k živým organizmom a ich prostrediu;
- podporovať aktívny prístup k tvorbe a ochrane životného prostredia prostredníctvom praktickej výučby;
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k zdravému životnému štýlu a k vnímaniu estetických hodnôt prostredia;
- schopnosť vnímať a citlivo pristupovať k prírode a prírodnému a kultúrnemu dedičstvu;
- prehĺbovať, rozvíjať a upevňovať hodnotový systém v prospech konania k životnému prostrediu;
- rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine, deliť si úlohy, niesť zodpovednosť.

CHARAKTERISTIKA PRIEREZOVEJ TÉMY

Environmentálna výchova vedie žiakov ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi organizmami a vzťahom človeka k životnému prostrediu. Ide o rozvíjanie a najmä pochopenie nevyhnutného prechodu k udržateľnému rozvoju spoločnosti, ktorý umožňuje sledovať a uvedomovať si dynamicky sa vyvíjajúce vzťahy medzi človekom a prostredím, kde sú vzájomne prepojené aspekty ekologické, ekonomické a sociálne.

Na realizácii prierezovej témy sa podieľajú viaceré vzdelávacie oblasti (učebné predmety). Vzájomným prepojením, rozšírením, upevňovaním a systematizáciou vedomostí, špeciálnych návykov a zručností upozorňujeme žiakov na súvislosti medzi poznatkami, ktoré si už osvojili na pochopenie problematiky zo širšieho pohľadu. Len tak dokážu skutočne pochopiť globálne problémy. Pochopenie je základnou podmienkou aktívneho prístupu žiakov k efektívnej ochrane a udržateľnému stavu životného prostredia.

Prierezové témy sú dôležitým prvkom vo vzdelávaní a podieľajú sa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií predovšetkým v oblasti postojov a hodnôt.

Vzdelávacia oblasť Príroda a spoločnosť poskytuje ucelený elementárny pohľad na okolitú prírodu a prostredie. Učí pozorovať, citlivo vnímať a hodnotiť konanie ľudí vo vzťahu k životnému prostrediu. V maximálnej miere využíva priame pozorovanie žiakov okolitého prostredia, ktoré výrazne ovplyvňuje emocionálnu stránku osobnosti jedinca.

Vzdelávacia oblasť Človek a príroda zdôrazňuje pochopenie objektívnej platnosti základných prírodných zákonitostí, dynamických súvislostí od ekosystémov po biosféru ako celku, postavenie človeka v prírode a komplexnú funkciu ekosystémov vo vzťahu k ľudskej spoločnosti.

Vzdelávacie oblasti Človek a spoločnosť a Človek a hodnoty sa zameriavajú na súvislosti medzi ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálnymi prístupmi k riešeniu problematiky a poukazujú na ďalšie princípy udržateľnosti rozvoja (medziludské vzťahy, spolupráca v rozmanitosti, odstraňovanie chudoby, chorôb, znižovanie rozdielov medzi ľuďmi, zaistenie dôstojného života ľudí.).

Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb rieši problematiku vplyvu prostredia na vlastné zdravie a na zdravie iných. V súvislosti s problémami súčasného sveta poukazuje aj na dôležitosť starostlivosti o životné prostredie pri organizovaní masových športových podujatí.

Dôležitú úlohu v prierezovej téme zastupujú informačno-komunikačné technológie, ktoré umožňujú využívať aktuálne údaje o stave životného prostredia a možnosť simulovať určité udalosti. Komunikačné technológie podnecujú záujem o spôsoby riešenia ekologických problémov, umožňujú nadväzovať kontakty v tejto oblasti a vymieňať si informácie v rámci republiky, krajín EÚ a sveta.

Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra poskytuje mnoho príležitostí na zamyslenie sa nad vzťahom človeka a životného prostredia, na uvedomenie si prírodného a sociálneho prostredia ako zdroja inšpirácie pre vytváranie kultúrnych a umeleckých hodnôt a na vnímanie estetických kvalít životného prostredia.

PRÍNOS ENVIRONMENTÁLNEJ VÝCHOVY K ROZVOJU OSOBNOSTI ŽIAKA

V oblasti vedomostí, zručností a schopností:

- schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím na základe poznania zákonov, ktorými sa riadi život na Zemi;
- poznať a chápať súvislosti medzi vývojom ľudskej populácie a vzťahom k prostrediu v rôznych oblastiach sveta;
- schopnosť pochopiť súvislosti medzi lokálnymi a globálnymi problémami a vlastnú zodpovednosť vo vzťahu k prostrediu;
- poskytovať vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré sú nevyhnutné pre každodenné konanie a postoje človeka k životnému prostrediu;
- rozvíjať spoluprácu pri ochrane a tvorbe životného prostredia na miestnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni;
- pochopiť sociálne a kultúrne vplyvy, ktoré determinujú ľudské hodnoty a správanie, vedomie individuálnej zodpovednosti za vzťah človeka k prostrediu ako spotrebiteľa a výrobcu;
- vedieť hodnotiť objektivitu a závažnosť informácií o stave životného prostredia a komunikovať o nich, racionálne ich obhajovať a zdôvodňovať svoje názory a stanoviská;
- schopnosť využívať informačné a komunikačné technológie a prostriedky pri získavaní a spracúvaní informácií, ako aj prezentácii vlastnej práce.

V oblasti postojov a hodnôt:

- vnímať život ako najvyššiu hodnotu;
- pochopiť význam udržateľného rozvoja ako pozitívnej perspektívy ďalšieho vývoja ľudskej spoločnosti;
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k živým organizmom a ich prostrediu;
- podporovať aktívny prístup k tvorbe a ochrane životného prostredia prostredníctvom praktickej výučby;
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k zdravému životnému štýlu a k vnímaniu estetických hodnôt prostredia;
- schopnosť vnímať a citlivo pristupovať k prírode a prírodnému a kultúrnemu dedičstvu;

- prehľbovať, rozvíjať a upevňovať hodnotový systém v prospech konania k životnému prostrediu;
- rozvíjať schopnosť kooperovať v skupine, deliť si úlohy, niešť zodpovednosť.

TEMATICKÉ OKRUHY

Ochrana prírody a krajiny:

- les (význam lesa, funkcia lesného ekosystému, les v našom prostredí, vzájomné vzťahy v ekosystéme lesa, negatívne dôsledky odlesňovania na životné prostredie).
- pole (význam, zmeny krajiny vplyvom činnosti človeka, spôsoby hospodárenia na poli, okolie polí),
  - vodné zdroje (ľudské aktivity spojené s vodným hospodárstvom, hospodárenie s vodou),
  - more (druhovú rozmanitosť, význam pre biosféru, morské riasy a kyslík, cyklus oxidu uhličitého),
  - tropický dažďový prales (druhovú rozmanitosť, miznutie tropických dažďových pralesov a ich následky na ekologickú rovnováhu Zeme),
  - ľudské sídlo – mesto – dedina (umelý ekosystém, jeho funkcia a vzťah k okoliu, aplikácia na miestne podmienky,
  - urbanizácia - vplyv na prírodu a krajinu, kultúrna krajina (pochopenie dôsledkov rozhodnutí a činnosti ľudí v minulosti na súčasný stav životného prostredia).

Zložky životného prostredia:

- Voda (význam vody, kolobeh vody, ochrana jej čistoty, ohrozovanie vôd, pitná voda u nás a vo svete, čistenie odpadových vôd, spôsoby riešenia).
- Ovzdušie (význam pre život na Zemi, klimatické zmeny, zdroje znečistenia, čistota ovzdušia).
- Pôda (význam pôdy pre život na Zemi, ochrana pôdy, dôsledky erózie, znečisťovanie pôdy – odpadové skládky, priemysel, poľnohospodárstvo).
- Zachovanie biodiverzity (význam druhej rozmanitosti pre zachovanie biologickej rovnováhy na Zemi a jej ochrana).

Prírodné zdroje, ich využívanie, ochrana

- Význam prírodných zdrojov pre človeka

- Obnoviteľné prírodné zdroje
- Neobnoviteľné prírodné zdroje
- Racionálne využívanie prírodných zdrojov vo vzťahu k udržateľnému rozvoju
- Využívanie alternatívnych zdrojov energie

Ludské aktivity a problémy životného prostredia-

- **Poľnohospodárstvo a životné prostredie, doprava a životné prostredie** (význam, vývoj, energetické zdroje dopravy a ich vplyv na prostredie, druhy dopravy a ekologická záťaž, doprava a globalizácia).
- **Priemysel a životné prostredie** (priemyselná revolúcia a demografický vývoj, vplyv priemyslu na prostredie, spracovávané materiály a ich pôsobenie na životné prostredie, vplyv právnych a ekonomických nástrojov na vzťah priemyslu k ochrane životného prostredia, priemysel a udržateľný rozvoj spoločnosti).
- **Odpady a spôsoby hospodárenia s odpadmi** (odpady a príroda, princípy a spôsoby hospodárenia s odpadmi, druhy odpadu, likvidácia, triedenie, recyklovanie odpadu).
- **Ochrana prírody a kultúrnych pamiatok** (význam ochrany prírody a kultúrnych pamiatok, ochrana mestských pamiatok zaradených do zoznamu Svetového dedičstva, právne riešenie u nás , v EÚ a vo svete).
- Zmeny v krajine (dôsledky urbanizácie – narušovanie prírodných ekosystémov, záber poľnohospodárskej pôdy, územné plánovanie z hľadiska ochrany životného prostredia).
  - Dlhodobé programy zamerané na zvyšovanie ekologického vedomia ľudí (Agenda 21, Deň Zeme, Deň životného prostredia OSN...).

Vzťah človeka k prostrediu

Naše mesto, obec (prírodné zdroje, ich pôvod, spôsoby využívania a riešenia odpadového hospodárstva, príroda a kultúra nášho okolia a jej ochrana).

Náš životný štýl (spotreba vecí, energie, odpady, vplyv na prostredie).

Lokálne a globálne ekologické problémy (príklad problému, jeho príčina, dôsledok , súvislosť , možnosti a spôsoby riešenia, vlastný názor, jeho zdôvodnenie a prezentácia).

Prostredie a zdravie (kvalita života, rozmanitosť vplyvov prostredia na zdravie, možnosti a spôsoby ochrany zdravia, environmentálne zdravie) nerovnomernosť života na Zemi

(rozdielne podmienky prostredia a rozdielny spoločenský vývoj na Zemi, príčiny a dôsledky globálnych ekologických problémov a princípy udržateľnosti rozvoja).

MEDIÁLNA VÝCHOVA

Cieľom prierezovej tematiky je rozvinúť:

- schopnosť uplatňovať stratégie kompetentného zaobchádzania s rôznymi druhmi médií a ich produktmi,
- spôsobilosť zmysluplne, kriticky a selektívne využívať médiá a ich produkty (čo znamená viesť žiakov k tomu, aby lepšie poznali a chápali pravidlá fungovania „mediálneho sveta“, zmysluplne sa v ňom orientovali a selektovane využívali médiá a ich produkty podľa toho, ako kvalitne plnia svoje funkcie, najmä výchovno-vzdelávaciu a mravnú),
- schopnosť vytvoriť si ako občan vlastný názor na médiá na základe prijímaných informácií,
- schopnosť kriticky posudzovať mediálne šírené posolstvá, objavovať v nich to hodnotné, pozitívne formujúce ich osobnostný a profesijný rast, ale tiež ich schopnosť uvedomovať si negatívne mediálne vplyvy na svoju osobnosť a snažiť sa ich zodpovedným prístupom eliminovať.

Nevyhnutnosť zavedenia mediálnej výchovy do nášho systému výchovy a vzdelávania vyplynula z faktu, že médiá a masmédiá sa v čoraz väčšej miere stávajú silným socializačným a výchovno-vzdelávacím prostriedkom. Svojimi produktami výrazne vplyvajú na správanie jedinca a spoločnosti, utváranie životného štýlu a kvalitu života vôbec. Informácie ponúkané a sprostredkované médiami majú rôznorodý charakter, vyznačujú sa svojbytným vzťahom k realite a sú vytvárané s rôznymi zámerni, častokrát manipulatívnymi. Médiá svojimi produktami jednak sprostredkovávajú podnety ktoré pozitívne formujú osobnosť dieťaťa, ale na druhej strane sú aj prostriedkom ohrozenia ich zdravého vývinu. Deti často nedokážu adekvátne s médiami a ich produktami zaobchádzať, filtrovať a selektovať z nich to pozitívne, chrániť sa pred ich negatívnymi vplyvmi, čo sa stáva úlohou mediálnej výchovy. Existuje veľa rôznych definícií mediálnej výchovy. Pre nás sa stala východiskom definícia *Rady Európy*, podľa ktorej **mediálnu výchovu** možno definovať ako **praktické vyučovanie zacielené na budovanie mediálnej kompetencie, chápanej ako kritický a rozlišujúci postoj voči médiám s cieľom vychovať emancipovaných občanov, schopných vytvoriť si svoj vlastný názor na základe prijatých informácií.**

Hlavným cieľom mediálnej výchovy je získanie a rozvoj **mediálnej gramotnosti** a osvojenie **mediálnych kompetencií** - t. z. schopnosti **prijímať, analyzovať, hodnotiť a komunikovať** širokú škálu mediálnych obsahov (Zettl, 1999).

Na základe získaných vedomostí o médiách (ich funkciách a fungovaní) potrebných pre získanie kritického odstupe od nich, dokázať prehodnotiť svoj vzťah k nim, reflektovať svoje návyky využívania médií, maximálne využívať pozitívny prínos ich produktov k rozvoju svojej osobnosti ako aj eliminovať ich negatívne vplyvy na svoju osobnosť.

Mediálne kompetencie zasahujú všetky tri úrovne rozvoja osobnosti človeka, preto ciele mediálnej výchovy môžeme rozdeliť na:

kognitívne

- viesť žiakov:

- k základnej orientácii v druhoch médií, k poznaniu ich rozdielov a funkcií,
- k poznaniu ich vplyvu na detského príjemcu (poslucháča, diváka, čitateľa...),
- k pochopeniu mediálne spracovanej a znázorňovanej reality, používaných mediálnych výrazových prostriedkov a spôsobov usporiadania mediálnych produktov,
- k pochopeniu pozitívneho ale aj negatívneho vplyvu médií a ich produktov (manipulácia, neprimerané násilie a i.), s ktorými každodenne prichádza do kontaktu

psychomotorické

- viesť žiakov :

- k aktívnemu využívaniu médií v procese komunikácie,
- k produkcii vlastných mediálnych príspevkov využívajúc svoj kreatívny potenciál,
- k zručnosti obsluhovať technické zariadenia a nové technológie médií,
- ku schopnosti kooperovať s inými mediálnymi tvorcami v procese komunikácie

afektívne (ide o rozvoj schopností a postojov žiakov) :

- viesť žiakov :

- k zaujatiu kladného postoja k mediálnym produktom, ktoré poskytujú pozitívne hodnotové orientácie pre život človeka a vyberať si takéto pre svoj konzum,
- k odmietaniu mediálnych obsahov, ktoré odporujú etickým normám, prinášajú deformovaný pohľad na hodnoty a ohrozujú či škodia jeho osobnostnému vývinu

(predovšetkým nerešpektujú právo človeka na ochranu jeho intimity, propagujú násilie ako normálnu a akceptovateľnú formu riešenia medziľudských a spoločenských konfliktov),

- k eliminácii negatívnych mediálnych vplyvov na svoju osobnosť zodpovedným prístupom k nim,

- k uvedomeniu si hodnôt vlastného života a zodpovednosti za jeho naplnenie,

- k schopnosti dokázať si zvoliť zodpovedajúce médium ako prostriedok pre naplnenie svojich potrieb – od získavania informácií a vzdelávania až po zmysluplné naplnenie voľného času

Tieto ciele možno dosiahnuť dvoma cestami:

- **kritickou analýzou médií, t. z. interpretáciou mediálnych obsahov**

- **mediálnou produkciou (vytváraním vlastných mediálnych produktov : školského – triedneho časopisu, rozhlasovej relácie a pod.)**

Mediálnu výchovu ako **prierezovú tému** možno zaradiť do ŠkVP ako:

- **integrálnu súčasť obsahu** vybraných vzdelávacích oblastí (jazyk a komunikácia, umenie a kultúra...) - **samostatný predmet** (východiskom sú experimentálne overené učebné osnovy pre 5. – 9. ročník základných škôl a 1. – 4. ročník osemročných gymnázií a majú odporúčajúci charakter)

- **alternatívnu formu vyučovania** (kurz, seminár, projekt)

Mediálna výchova sa radí medzi interdisciplinárne odbory na hranici medzi humanitnými vedami, pedagogikou, psychológiou a masmediálnymi štúdiami. Preto je jej vyučovanie pomerne zložitú.

Preto sme pre Vás pripravili metodickú pomôcku, ktorá môže slúžiť ako **flexibilný manuál k vyučovaniu mediálnej výchovy** ako prierezovej témy v niektorých vybraných predmetoch. Cieľom je ponúknuť námety na prácu so žiakmi.

Metodická pomôcka zoznamuje s tematickým zameraním vyučovacej hodiny , cieľmi danej hodiny, obsahovým a výkonovým štandardom , didaktickými metódami, súpisom potrebných materiálo-didaktických pomôcok , odporúčanou literatúrou pre vyučujúcich k ich štúdiu, ako aj internetovými a inými zdrojmi pre prácu so žiakmi.

Obsahový štandard možno zhrnúť do piatich tematických oblastí:

- **médiá v súčasnom svete** (základné druhy médií a masmédií – ich funkcie)

- **druhy (typy) mediálnych produktov**

- **mediálna realita a jej účinky na osobnosť človeka** - vplyv televízie (filmy, reality show, spravodajstvo, reklama...), rozhlasu, novín, časopisov, internetu...atď.

- **etika v médiách** (bulvarizácia médií) - mediálna produkcia (tvorba mediálnych produktov)

MULTIKULTÚRNA VÝCHOVA

Multikultúrna výchova je zaradená do obsahu vzdelávania s ohľadom na slovenské kultúrne prostredie, kde po stáročia spolunažívali príslušníci rôzneho etnického, národného, náboženského a kultúrneho pôvodu. Tradičná kultúrna rozmanitosť sa pritom v súčasnosti ešte prehĺbuje vďaka viacerým trendom, ktoré sa často zastrešujú pojmom globalizácia. Jedným z týchto trendov, ktorý výrazne zvyšuje rozmanitosť kultúr na Slovensku, je migrácia príslušníkov vzdialenejších a doposiaľ nepoznaných kultúr a subkultúr. Multikultúrnosť slovenskej spoločnosti však nikdy neznamerala len pokojné spolunažívanie rôznych skupín obyvateľov, ale vždy bola a dodnes je poznačená aj predsudkami a stereotypmi, ktoré sa prejavujú v rôznych podobách neznášanlivosti, rasizmu, či xenofóbie.

Žiaci všetkých vekových kategórií budú čoraz častejšie v osobnom aj verejnom živote vystavení rôznym kultúrnym vplyvom a v čoraz väčšej miere sa budú dostávať do kontaktu s príslušníkmi iných kultúr. Preto je potrebné, aby boli na tieto výzvy pripravení a aby boli schopní rozoznať, rešpektovať a podporovať rôzne kultúrne ukotvenie vo svojom okolí. Cieľom prierezovej témy multikultúrna výchova je preto výchovné a vzdelávacie pôsobenie zamerané na rozvoj poznania rozličných tradičných aj nových kultúr a subkultúr, akceptáciu kultúrnej rozmanitosti ako spoločenskej reality a rozvoj tolerancie, rešpektu a prosociálneho správania a konania vo vzťahu ku kultúrnej odlišnosti. Edukačná činnosť je zameraná na to, aby škola a školské vzdelávanie fungovali ako spravodlivé systémy, kde majú všetci žiaci rovnakú príležitosť rozvíjať svoj potenciál. Žiaci spoznávajú svoju kultúru aj iné kultúry, históriu, zvyky a tradície ich predstaviteľov, rešpektujú tieto kultúry ako rovnocenné a dokážu s ich príslušníkmi konštruktívne komunikovať a spolupracovať.

Multikultúrnou výchovu možno prirodzene začleniť do humanitných a spoločenskovedných predmetov. Prvky multikultúrnej výchovy však možno v obsahovej a metodologickej rovine či s pomocou vhodných príkladov rozvíjať aj v prírodovedných predmetoch či pri výučbe materinského a cudzích jazykov.

Multikultúrna výchova v nižšom sekundárnom vzdelávaní (ISCED 2)

Zmysel multikultúrnej výchovy v nižšom sekundárnom vzdelávaní

Územie Slovenska bolo v histórii priestorom pre stretávanie množstva kultúr, a taký charakter si zachovalo podnes. Jeho kultúrna rozmanitosť sa v posledných desaťročiach prudko prehľbuje vďaka oveľa väčšej otvorenosti slovenskej spoločnosti oproti druhej polovici 20. st. Voľnejší pohyb osôb vďaka vstupu do EÚ a vďaka schengenskému priestoru, rozvoj turistiky vďaka rastu životnej úrovne slovenskej spoločnosti, vstup množstvo médií a prudký rozvoj internetu, to všetko ponúka stále nové podnety pre prehľbovanie kultúrnej rozmanitosti. Pomáha aj medzinárodná spolupráca, migrácia príslušníkov blízkyh kultúr. Špecifikom posledných dvoch desaťročí je hlavne migrácia príslušníkov vzdialenejších a doposiaľ len sprostredkované poznaných kultúr.

Pestrosť kultúrneho obrazu Slovenska podporuje aj pozitívne i negatívne sa prehľbujúca vnútorná sociálna stratifikácia – vznikanie a prenikanie nových subkultúr a alternatívnych kultúr, prehľbovanie regionálnych rozdielov, prehľbovanie rozdielov v životnom štýle a v životnej úrovni.

Hoci mnoho z týchto procesov nepôsobí na rozvoj slovenskej spoločnosti pozitívne (napr. prehľbovanie chudoby v niektorých regiónoch a sociálnych vrstvách), v každom prípade žijeme v oveľa pestrejších podobách kultúry ako koncom minulého storočia. Ich základom je samozrejme jednotný právny systém Slovenskej republiky, ktorý musia rešpektovať novo vznikajúce kultúry vnútri štátu i tie prenikajúce zvonku. Pokojný demokratický charakter SR je zárukou prežitia celej spoločnosti, preto je v podobnej situácii nevyhnutné zachovávať humanistický, tvorivý a tolerantný charakter kultúry Slovenskej republiky.

Kultúrne prostredie Slovenska v minulosti bolo a dnes je stále hlboko tolerantné voči príslušníkom iných kultúr. Napriek tomu, tak ako v minulosti aj dnes je kolektívne vedomie u nás stále poznačené neznášanlivosťou voči iným socio-kultúrnym skupinám a voči ich kultúrnym prejavom.

Preto je dôležité, aby aj škola ako formálna inštitúcia podporovala u detí schopnosti pohybovať sa v prostredí rôznych sociálnych vrstiev a rôznych kultúr. Škola môže deťom systematicky poskytovať podnety, ktoré pomáhajú prirodzenému rozvoju schopností pre komunikáciu a spoluprácu pri stretnutiach s odlišnými ľuďmi.

Kľúčom k zmyslu multikultúrnej výchovy v nižšom sekundárnom vzdelávaní je skutočnosť, že žiaci vo veku 10-15 rokov reflektujú kultúrnu, regionálnu a národnú identitu seba a svojho prirodzeného životného okolia. V zásade sa aj hlásia ku kultúre svojho okolia, avšak ku koncu tohto obdobia ju začínajú zásadným spôsobom spochybňovať a vytvárajú si

vlastnú kultúrnu identitu. Zmyslom multikultúrnej výchovy je preto rozvíjať u žiakov schopnosť reflektovať aj stereotypy a predsudky v uvažovaní o vlastnej kultúre a o kultúrach iných ľudí, a to tak, aby prihlásenie sa k určitej identite nebolo presiaknuté stereotypmi a aby sa tvorba vlastnej kultúrnej identity neopierala o povrchné predsudky a stereotypy.

Druhým kľúčom k zmyslu multikultúrnej výchovy v nižšom sekundárnom vzdelávaní je skutočnosť, že vo veku 10-15 rokov žiaci získavajú schopnosť uvedomelo využívať komunikačné rituály, uvedomujú si **komunikačné zvyklosti** a budujú si **rešpekt** k druhým ľuďom. Ku koncu tohto obdobia však pubertálna revolta často naruší tieto zvyklosti vštepene rodinou a prostredím. Dieťa v puberte často cieľavedome, až deštruktívne porušuje komunikačné pravidlá, odmieta rešpekt k starším generáciám, či k druhým ľuďom a vedome či nevedome sa prikláňa k hodnotám rovesníckej skupiny – k týmto hodnotám často patrí odmietanie slušnosti, rešpektu, kultivovaného správania.

Zmyslom multikultúrnej výchovy je preto viesť žiakov k **reflexii** svojho **správania** a správania druhých ľudí. Ľudské správanie a medziľudská komunikácia by v ich očiach nemala byť len individuálnym činom bez kontextu. Mali by ju vnímať v súvislostiach situácie, kultúry, priestoru a pod.

Pri reflexii identity, pri reflexii správania a komunikácie žiaci spoznávajú symboliku, rituály a ikonografiu vlastnej kultúry a konfrontujú ich s inými kultúrami. Ťažko sa dá povedať, že si ich aj skutočne osvojujú, ku koncu nižšieho sekundárneho vzdelávania je to dosť neisté.

Prinajmenšom však uvedomelo vnímajú, že existujú určité **kultúrne referenčné rámce**, ktoré majú svoju vnútornú logiku. Vnímajú, že každá kultúra má svoje **vyjadrovacie prostriedky** a **vzorce správania**, ktoré iná kultúra môže odmietať. Stávajú sa schopnými **rešpektovať odlišné kultúry** a rozvíjajú si svoje schopnosti uvedomelej **kultúrnej sebareflexie**.

Na báze uvedomelej reflexie faktu, že kultúry a kultúrne vzorce majú určité dôvody a štruktúru, si žiaci počas nižšieho sekundárneho vzdelávania rozvíjajú schopnosť pre **medzikultúrne porozumenie** a postupne si budujú **schopnosti i zručnosti pre medzikultúrnu spoluprácu**. Po primárnom vzdelávaní, ktoré budovalo základy pre multikultúrnu výchovu, tak v tomto stupni sa výchova k medzikultúrnemu porozumeniu stáva systematickou.

Popri zážitkovej a skúsenostnej podobe, ktorá je – hlavne kvôli nastupujúcej pubertálnej revolte – stále nevyhnutná, nastupuje aj analytické a kritické myslenie. Zmyslom je obohatiť multikultúrnu výchovu o širší a hlbší **poznatkový rozmer** a o schopnosť **analyticky** rozmýšľať o kultúrach. Začína sa tu rozvíjať **systematická** multikultúrna výchova.

Rozvoj systematickej multikultúrnej výchovy samozrejme rešpektuje neopakovateľnú **hodnotu každého žiaka** a neodmysliteľnú **hodnotu skupiny rovesníkov** ako prirodzeného sociálneho prostredia pre nich (aj keď vychovávateľ sám niekedy len ťažko rešpektuje neodmysliteľnú a neopakovateľnú hodnotu, akú nesie rovesnícka rebelantská skupina pre jej príslušníkov). Rešpekt voči individualite sa musí posilňovať ku koncu nižšieho sekundárneho vzdelávania (pubertálna revolta si žiada rešpektovať individualitu), rovnako rešpekt voči skupinovým hodnotám (tie sa v tomto veku stávajú základom pre tvorbu svetonázoru).

Popri tom musí práve v tomto veku multikultúrna výchova jasne ukazovať, že každé spoločenstvo je založené na určitých pravidlách a že rešpekt voči individualite je možný len v ich rámci. Je veľmi zložité harmonizovať tieto dva pohľady, najmä pri žiakoch okolo 15. roku. Je však zároveň dôležité ukazovať im tieto dva pohľady, ukazovať im, že niekedy sú v protiklade a niekedy sa dajú jednoducho zmieriť.

Základom je tu fakt rovnosti všetkých žiakov a fakt jednotného právneho systému.

Multikultúrna výchova v nižšom sekundárnom vzdelávaní tak pripravuje žiakov na rozvoj **uvedomelej medzikultúrnej spolupráce** a na hlbšie poznávanie iných kultúr vo vyššom sekundárnom vzdelávaní. Pri realizácii multikultúrnej výchovy je nevyhnutné rešpektovať **lokálne podmienky**, je vhodné spolupracovať s inými verejnými, štátnymi i mimovládnyimi organizáciami v regióne. Výchovno-vzdelávacia činnosť základnej školy v oblasti multikultúrnej výchovy je efektívna najmä vtedy, ak sa celé vnútorné prostredie a **atmosféra** školy rozvíjajú ako systémy citlivé na kultúrne odlišnosti.

Zhrnutie: Zmyslom multikultúrnej výchovy vo vyššom sekundárnom vzdelávaní je rozvíjať u žiakov schopnosť **uvedomelej reflexie** kultúry, správania, komunikácie, schopnosť všímať si seba v kontexte aj v kultúrne rôznorodom kolektíve. Rozvíja **rešpekt k iným** kultúram, a buduje tak základy pre **uvedomelú spoluprácu** s nimi v budúcnosti.

Ciele

multikultúrnej výchovy v nižšom sekundárnom vzdelávaní

Všeobecným cieľom multikultúrnej výchovy v nižšom sekundárnom vzdelávaní je rozvinúť u žiakov uvedomelú kultúrnu sebareflexiu, podporovať ich rešpekt k príslušníkom iných kultúr, a tak budovať základy pre uvedomelú medzikultúrnu spoluprácu v budúcnosti.

Hlavné ciele

1. Viest' žiakov ku kultúrnej sebareflexii.
2. Viest' žiakov k mysleniu o kultúre.
3. Viest' žiakov k rešpektovaniu kultúrnej rozmanitosti blízkeho okolia.
4. Viest' žiakov k spolupráci s príslušníkmi iných kultúr.

Čiastkové ciele

1. Rozvinúť uvedomelú reflexiu vlastnej kultúrnej identity.
2. Prehĺbiť analytické schopnosti v myslení o kultúre.
3. Rozvinúť schopnosti analyzovať a triediť informácie o kultúrach.
4. Rozvinúť argumentáciu pri prezentácii vlastných názorov a postojov.
5. Vybudovať schopnosť odhaľovať základné stereotypy a predsudky.
6. Prehĺbiť poznanie kultúr blízkeho okolia.
7. Kultivovať formy a spôsoby komunikácie, formy a spôsoby sebvýjadrenia.
8. Vybudovať reflexiu medziľudských vzťahov.
9. Podnietiť snahu o korektné vzťahy s blízkym okolím.
10. Rozvinúť základy medzikultúrnej tolerancie. Motivovať pre spoluprácu s ľuďmi z iných sociálnych skupín.

Kompetencie absolventa

nižšieho sekundárneho vzdelávania z hľadiska multikultúrnej výchovy

Absolvent nižšieho sekundárneho vzdelávania má rozvinuté také kompetencie v medzikultúrnej komunikácii, ktoré mu umožňujú **samostatne sa pohybovať** v kultúrnej rôznorodej spoločnosti, teda uplatňovať svoje individuálne zručnosti, schopnosti a vedomosti pri stretnutiach s ľuďmi z iných kultúr. Je schopný **samostatne hodnotiť** iné kultúry. Dokáže odhaľovať základné predsudky a stereotypy, čo však neznamená, že je schopný sa zbaviť všetkých svojich predsudkov a stereotypov. Má však vytvorené predpoklady pre ďalší rozvoj samostatného uvažovania o iných kultúrach. Dokáže **komunikovať** s príslušníkmi iných kultúr tak, aby si vytváral predpoklad pre pokojné spolunažívanie s nimi.

Medzikultúrne kompetencie sa **neredukujú** len na kultúrne kompetencie žiaka, ale prechádzajú cez všetky ostatné skupiny jeho kompetencií. Iné ako kultúrne kompetencie

absolventa dostávajú pod vplyvom multikultúrnej výchovy nový **odtieň**. Tento odtieň orientuje jednotlivé kompetencie žiaka na podporu jeho medzikultúrne pozitívneho správania.

Absolvent nižšieho sekundárneho vzdelávania má rozvinuté nasledovné medzikultúrne kompetencie:

1. Komunikačné a sociálne kompetencie

- Využíva rôzne komunikačné stratégie pri komunikácii v spoločnosti. Vo väčšine prípadov ich dokáže prispôbovať konkrétnej situácii.
- Preukazuje záujem o primerané formy medzikultúrnej komunikácie.
- Aktívne počúva, rešpektuje názory iných. Dokáže argumentovať v prospech svojich názorov.
- Odhaľuje základné stereotypy vo vyjadrovaní druhých ľudí.
- Rozumie neverbálnej komunikácii svojho okolia a vyhodnocuje jej dôsledky pre seba.
- Neodmieta automaticky odlišné kultúry a ľudí z odlišného socio-kultúrneho prostredia.
- Prejavuje snahu reflektovať svoje predsudky.
- Pri pocite strachu z neznámeho hľadá jeho dôvody. Prejavuje snahu o budovanie pokojného spolunažívania s okolím.
- Prejavuje snahu o spoluprácu v skupine, akceptuje spoločne prijaté pravidlá a zúčastňuje sa na ich formovaní.
- V prípade, ak nezvláda svoje pocity a nedokáže spolupracovať s ľuďmi z iného socio-kultúrneho prostredia, prejavuje snahu reflektovať situáciu a hľadať príčiny vzniku problémov.

2. Kompetencie v riešení problémov

- Vyhľadáva pokojné cesty pre riešenie konfliktov.
- Aktívne vyhľadáva informácie a poznatky, ktoré môžu pomôcť pri riešení problémov a konfliktov.

3. Občianske kompetencie

- Na primeranej úrovni si uvedomuje rovnováhu svojich práv, povinností a zodpovednosti.
- Rešpektuje práva druhých ľudí vo svojom okolí.
- Pomenúva spoločný právny rámec platný pre všetkých.
- Podieľa sa na kolektívnej zodpovednosti skupiny.

- Predkladá skupine vlastné návrhy na riešenie problémov v medzikultúrnej komunikácii s blízkym okolím.
- Pomenúva lokálne aj globálne environmentálne súvislosti a hľadá ich riešenie na lokálnej úrovni.

4. Kultúrne kompetencie

- Uvedomuje si a vyjadruje svoju kultúrnu identitu, rešpektuje identitu druhých ľudí.
- Rešpektuje životný štýl druhých ľudí, pokiaľ mu tento štýl neubližuje.
- Komunikuje na úrovni primeranej svojej kultúrnej gramotnosti.
- Rozoznáva kultúrne symboly a vyjadrovacie prostriedky svojej a iných blízkych kultúr a porovnáva ich.
- Neodmieta diskusiu o svojich predsudkoch voči predmetom a ľuďom z iných kultúr.
- Váži si a nepoškodzuje kultúrne dedičstvo iných kultúr.
- Prejavuje snahu o toleranciu a empatiu voči iným kultúram.

5. Mediálne a informačné kompetencie

- Aktívne vyhľadáva informácie o iných kultúrach.
- Analyzuje, hodnotí a inými spôsobmi spracúva tieto informácie.
- Neuspokojí sa s prvou nájdenou informáciou.
- Využíva rôzne informačné zdroje.
- Prejavuje základy kritickej reflexie obsahov mediálnych produktov.

6. Kompetencie pre učenie sa

- Zaujíma sa o nové veci, poznatky, ľudí, situácie, prostredie.
- Získané skúsenosti uvedomelo uplatňuje v nových situáciách.

Viacere z týchto kompetencií sa v prvom pláne nevzťahujú priamo k medzikultúrnemu porozumeniu. Vo svojom komplexe však vytvárajú nevyhnutné predpoklady pre rozvoj porozumenia, empatie a spolupráce žiakov s príslušníkmi iných kultúr.

Súbor kompetencií slúži učiteľom v nižšom sekundárnom vzdelávaní, aby mohli formovať svoju multikultúrnu výchovu **cieľavedomým** spôsobom.

Medzikultúrne kompetencie umožňujú absolventovi nižšieho sekundárneho vzdelávania cieľavedome formovať a uvedomovať si svoju **kultúrnu identitu**. Umožňujú mu uvedomovať si stereotypné vnímanie iných ľudí a pri vedomí vlastných i cudzích práv a povinností rešpektovať ich právo na vlastný životný štýl. Umožnia žiakom **samostatne a zodpovedne** sa

pohybovať vo svete mimo školy, nadväzovať pokojnú spoluprácu s druhými ľuďmi, ale nenechať sa zviest' názormi druhých ľudí alebo mediálnym tlakom.

Tieto kompetencie umožnia absolventom nižšieho sekundárneho vzdelávania pokojne žiť v prostredí narastajúcej kultúrnej rôznorodosti, vyrovnávať sa s jej premenami a čeliť novým výzvam.

Štruktúra

Štátneho vzdelávacieho programu z hľadiska multikultúrnej výchovy

Štátny vzdelávací program pre ISCED 2 sa člení na osem vzdelávacích oblastí (Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a hodnoty, Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb) a osem prierezových tém (Osobnostný a sociálny rozvoj, Environmentálna výchova, Mediálna výchova, Multikultúrna výchova, Dopravná výchova, Ochrana života a zdravia, Tvorba projektu a prezentačné zručnosti, Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra).

Pretože prierezové témy (a tak aj multikultúrna výchova) sa začleňujú do viacerých vzdelávacích oblastí, venuje sa tento materiál tým vzdelávacím oblastiam, v ktorých sa môže multikultúrna výchova uplatniť najefektívnejšie – Jazyk a komunikácia, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a hodnoty, Umenie a kultúra. Nevenuje sa ani ostatným prierezovým témam, pretože tie majú svoje vlastné nástroje a možnosti, ako sa včleniť do vzdelávacích oblastí a predmetov.

Charakteristika vzdelávacích oblastí

z hľadiska multikultúrnej výchovy

Pre multikultúrnú výchovu v nižšom sekundárnom stupni vzdelávania je veľmi vhodných päť vzdelávacích oblastí: Jazyk a komunikácia, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a hodnoty, Umenie a kultúra.

Jazyk a komunikácia

Na tomto stupni vzdelávania sa jazyk (materinský i cudzí) stáva **uvedomovaným nástrojom** komunikácie a myslenia. V žiakoch narastá uvedomenie, že jazyk je súčasťou kultúrnej **identity**, začínajú si uvedomovať jeho súvis s inými oblastami ľudského života i kultúry. Dieťa i mladý človek začína chápať, že okolie vníma a hodnotí spôsoby, akými sa vyjadruje. Na jednej strane to podporuje jeho pubertálnu vzburu a subštandardné súčasti

jazyka sa stávajú štandardnými nástrojmi komunikácie (vulgarizmy, novotvary, slang, argot, žargón a pod.). Na druhej strane si dieťa a mladý človek uvedomuje, že ľudia okolo neho tiež využívajú určité svojské jazykové prostriedky a začína vnímať ich hodnotu pre nich aj pre seba. Súčasťou tohto pohľadu na jazyk a komunikáciu okolo seba je aj plné uvedomenie si faktu, že niektorí ľudia rozprávajú jazykmi pre mladého človeka nezrozumiteľnými – cudzinci, príslušníci menšín a pod. To všetko vytvára živnú pôdu pre multikultúrnu výchovu.

Oproti primárnemu vzdelávaniu sa tu zacielenie multikultúrnej výchovy obracia. Tam bolo potrebné budovať pevné kultúrne základy pre detskú psychiku, a teda rozvíjať najmä schopnosť narábať s vlastným jazykom a postupne si osvojovať jeho možnosti. V nižšom sekundárnom vzdelávaní síce stále pretrváva nutnosť hlbšie si osvojovať zákonitosti vlastného jazyka a rozvíjať schopnosti v narábaní s ním – ale v tomto rozvoji sa dôraz mierne presúva. Prehlbovanie vedomia vlastnej kultúrnej identity a spätosti s vlastným kultúrnym prostredím je síce stále prítomné, ale nie je už prvoradé. Na **prvé miesto** sa dostáva pochopenie jazyka **ako nástroja komunikácie**.

Ide teda o presun z jazyka ako symbolu identity na jazyk ako nástroj komunikácie. Obidva aspekty sú neustále prítomné, ale majú rôznu váhu.

Hlavné ciele multikultúrnej výchovy v oblasti Jazyk a komunikácia:

- Rozvíjať u žiakov schopnosti pre adekvátne vyjadrenie obsahov svojej mysle.
- Motivovať žiakov k aktívnej tvorivej hre s jazykom.
- Rozvíjať schopnosti žiakov pre variabilné vyjadrovanie svojich pocitov a myšlienok.
- Motivovať žiakov k vnímaniu súvislostí jazyka a komunikačnej situácie.
- Viest' žiakov k uvedomeniu si vzťahu jazyka a kultúrnej identity človeka.
- Rozvíjať aktívne počúvanie a čítanie s porozumením.
- Podnecovať toleranciu k iným jazykom.

Človek a príroda

Táto vzdelávacia oblasť prehľbuje predstavy a poznatky žiakov o životnom prostredí a o **prepojení ľudskej činnosti s prostredím**. Je pre multikultúrnu výchovu v tomto veku potrebná práve preto, lebo mladí ľudia spravidla odmietajú pohľad dospelých ľudí na svet, s čím súvisí ich veľmi časté negatívne naladenie voči správaniu súčasnej spoločnosti voči prírode.

Pretože však táto vzdelávacia oblasť rozvíja porozumenie prírodným javom a dôsledkom ľudskej činnosti v prírode, je príroda v tejto vzdelávacej oblasti pevne naviazaná na ľudskú činnosť. Neukazuje prírodu iba izolovane, mimo činnosti človeka, ale prírodu pretvorenú ľudskou činnosťou. Práve tým je možné pôsobiť na schopnosti mladých ľudí chápať rôzne vzťahy k prírode, rôznu ľudskú činnosť v prírode, chápať pôsobenie rôznych regiónov, dôb, kultúr v prírode.

Hoci je táto oblasť prvý pohľad dosť vzdialená od multikultúrnej výchovy, môže podporiť výchovu k medzikultúrnej tolerancii o dôležitý aspekt v chápaní ľudskej činnosti. Ukazuje totiž **činnosť človeka v určitých a konkrétnych prírodných a geografických podmienkach**, ktoré zásadným spôsobom ovplyvňujú jeho život, jeho vnímanie sveta, utváranie jeho sveta aj kultúry. Ukazuje prírodné zákonitosti ako veľmi rôznorodé podmienky života človeka, a dáva tak možnosť nahliadnuť do pestrých spôsobov využívania týchto zákonitostí človekom. Takým spôsobom súčasne pomáha žiakom konfrontovať činnosť vlastnej kultúry a spoločnosti s činnosťou vzdialených spoločností. Tiež im tak ponúka intelektuálny a emocionálny **odstup** od vlastného sveta, podporuje **kritické myslenie** o blízkom okolí, čím otvára priestor pre porozumie svetu druhých ľudí.

Hlavné ciele multikultúrnej výchovy v oblasti Človek a príroda:

- Rozširovať obzor z najbližšieho okolia na širšie životné prostredie.
- Konfrontovať činnosť ľudí v blízkom okolí s inými kultúrami.
- Viest' k pochopeniu, ako je príroda prepojená s ľudskou činnosťou.
- Motivovať k úcte voči ľudskej činnosti.
- Rozvíjať kritické myslenie.
- Formovať samostatné názory na vzťah človeka k životnému prostrediu.
- Formovať toleranciu k odlišným životným štýlom.

Človek a spoločnosť

Táto vzdelávacia oblasť je v Štátnom vzdelávacom programe priamo označená za oblasť **súvisiacu s multikulturalizmom** a kultúrnou identitou. Poskytuje vzácnu kombináciu podnetov pre multikultúrnu výchovu a pre rozvoj medzikultúrneho porozumenia. V obsahu tejto vzdelávacej oblasti sa totiž žiak zoznamuje s ľudskou činnosťou v časovom (dejepis) a

priestorovom (geografia) kontexte, pričom tento pohľad podporuje aj vnímanie **zodpovednosti** človeka a súčinnosti jeho aktivít s aktivitami spoločenstva (občianska výchova). Celá rôznorodosť ľudstva – ktorá je hlavnou témou multikultúrnej výchovy – sa rodí, existuje a premieňa v **časovo-priestorových** súvislostiach. Každá kultúra a každý človek existuje v určitom priestore, ktorý na jednej strane podstatným spôsobom limituje ich pohľad na sveta a ich činnosť. Priestor na druhej strane však vytvára podmienky pre ľudskú činnosť.

Pre efektívne fungovanie multikultúrnej výchovy v tejto oblasti je dôležitá spolupráca učiteľov pri tvorbe školského vzdelávacieho programu aj pri tvorbe konkrétnych hodín. Výučba dejepisu, ktorá v sebe obsahuje aj priestorové súvislosti, môže s pomocou geografie tieto priestorové súvislosti ešte viac zdôrazňovať. Žiaci tak pochopia, že v rôznom priestore je možný **len určitý** druh činnosti, a teda ľudia prichádzajúci z iných častí Zeme nemôžu svet chápať ani v ňom konať tak, ako ho chápeme a ako v ňom konáme my.

Výučba geografie v sebe zasa obsahuje časové súvislosti, avšak s pomocou dejepisu ich môže ešte viac zdôrazňovať. Žiaci tak pochopia, že prirodzené životné podmienky pre človeka sa v histórii **menili**, a teda ľudia v inej dobe mohli aj museli svet chápať inak ako ľudia žijúci na tom istom mieste v súčasnosti.

Výučba občianskej výchovy zasa môže tieto snahy podporovať formovaním **zodpovednosti** voči určitému priestoru a voči spoločenstvu, ktoré v ňom žije – avšak ukazovať, že zodpovednosť sa v čase mení tak, ako sa mení aktivita človeka v rôznych historických obdobiach.

Všetky súvislosti majú aj svoju **hodnotovú** stránku, takže žiaci získavajú pochopenie, že hodnoty, ktoré ľudia vyznávajú, sa rodia v určitom čase a priestore a sú súčasťou určitých svetonázorov. U žiakov je tak možné budovať pochopenie pre iné kultúry a iných ľudí, lebo ich hodnoty vyvierajú z iných časovo-priestorových súvislostí ako naše hodnoty.

Celý proces sa začína tým, že si žiaci uvedomia odlišné vnímanie sveta v rôznych krajinách a v rôznych dobách. Keď pochopia dôvody pre tieto odlišnosti, budujú sa u nich predpoklady pre pochopenie aj súčasných odlišností, s ktorými sa stretávajú vo svojom okolí – lebo pravdepodobne budú cítiť, že aj ony môžu mať nejaké reálne dôvody, a nebudú len ľudskou svojvôľou. **Súvislosti času, priestoru a vzťahu jednotlivca k spoločenstvu** totiž jasne ukazujú, že ľudské vnímanie sveta a konanie nie je vždy výsledkom ľubovoľného rozhodnutia, ale ovplyvňuje ich mnoho faktorov, ktoré jednotlivec **nemôže ovplyvniť**, dokonca si mnohé z nich ani neuvedomuje.

Hlavné ciele multikultúrnej výchovy v oblasti Človek a spoločnosť:

- Zasadiť svoju identitu do konkrétneho času a priestoru.
- Rozvíjať schopnosť vidieť časové a priestorové determinanty človeka.
- Uvedomiť si časové a priestorové determinanty vlastného pohľadu na svet.
- Prehlbovať schopnosť vnímať sociálne determinanty činnosti človeka.
- Rozvíjať kritické myslenie.

Človek a hodnoty

Pretože cieľom tejto vzdelávacej oblasti je rozvoj kultúrnej identity a hodnotových orientácií, mieri priamo do ťažiska multikultúrnej výchovy. Spolu s oblasťou Umenie a kultúra by mohli byť ideálnym prostredím pre napĺňanie cieľov multikultúrnej výchovy.

Treba však brať do úvahy, že populácia žiakov je v tejto vzdelávacej oblasti nerovnomerne rozdelená na tých, čo navštevujú etickú výchovu a tých, čo navštevujú náboženskú výchovu. Svojimi metódami síce môžu byť tieto dva predmety blízke, dokonca aj svojim zameraním na rozvoj hodnotovej orientácie u žiakov smerujú k analogickým cieľom..

Náboženská výchova však na rozdiel od etickej výchovy rozvíja hodnotovú orientáciu založenú na náboženských hodnotách, resp. na hodnotách jednej denominácie, čím síce posilňuje kultúrnu identitu žiakov (čo je jeden z cieľov multikultúrnej výchovy). Pre rozvoj medzikultúrnej tolerancie ponúka náboženská výchova v slovenských podmienkach hlavne zdôrazňovaním kresťanskej lásky k blížnemu..

Rôzne podoby náboženskej výchovy sú schopné pomáhať medzikultúrnemu porozumeniu hlavne vtedy, ak sa v nich dostatočne zdôrazní **úcta k človeku** a rovnosť všetkých ľudí pred Bohom.

Etická výchova zacielená na sebaopoznanie, komunikáciu, rozvoj sociálnych zručností a reflexiu vlastnej hodnotovej orientácie je ideálnym priestorom pre napĺňanie cieľov multikultúrnej výchovy. Kombinuje totiž kultúrne seba-vedenie žiakov, ktoré môže ústiť do **uzatvárania** sa do hodnôt vlastnej kultúry – **s otváraním** jeho hodnotových orientácií voči podnetom z iných kultúr. V etickej výchove si tak žiak upevňuje svoje vlastné hodnoty a postoje, ale na druhej strane sa otvára podnetom zvonku.

Základný cieľ etickej výchovy – rozvoj **prosociálneho** správania – v sebe pritom jasne nesie aj podporu medzikultúrnej **tolerancie a spolupráce**. O tom hovorí aj prvý cieľ etickej výchovy formulovaný v Štátnom vzdelávacom programe – vychovávať osobnosť, ktorá má vlastnú identitu, ale táto identita v sebe nesie aj prosociálnosť. Rovnako aj posledný cieľ v tom istom programe – vychovávať osobnosť, ktorá je ochotná a schopná spolupracovať.

Hlavné ciele multikultúrnej výchovy v oblasti Človek a hodnoty:

- Rozvíjať schopnosť reflexie vlastnej kultúrnej identity
- Formovanie a uvedomelé budovanie žiackych hodnotových orientácií.
- Podporovať úctu k druhým ľuďom, vedomie rovnosti všetkých ľudí

Umenie a kultúra

Hlavným cieľom tejto vzdelávacej oblasti v nižšom sekundárnom vzdelávaní je rozvoj **schopností vyjadrovať** obsahy svojej mysle s pomocou nástrojov kultúry, umenia a nových technológií. Spôsoby a schopnosti vyjadrovania smerujú k hlbšiemu **chápaniu špecifik** vlastnej či európskej kultúry. Rozširujú a prehlbujú kultúrnu gramotnosť žiaka, podporujú a upevňujú jeho kultúrnu identitu. Cez rozvoj a postupne stále viac reflektované vlastné vkusové postoje pomáha táto vzdelávacia oblasť žiakom precíznejšie **vnímať iné kultúry**. V období pubertálnej vzbury, keď žiaci hľadajú nové prístupy k svetu okolo seba a k sebe samým, pomáhajú im predmety Umenia a kultúry jasnejšie vyjadrovať svoje emócie a názory, ventilovať negatívne emócie, ako aj nachádzať viac nástrojov pre sebaujadrenie, a tým aj citlivejšie reflektovať svoje emócie, názory a postoje.

Vo vyššom sekundárnom vzdelávaní pristupuje k tejto schopnosti vnímať vlastnú kultúrnu identitu a identitu druhých pripojí aj hlbšie a systematickejšie poznanie vlastnej kultúry, ako aj cieľavedomá práca s informáciami o iných kultúrach.

Multikultúrna výchova môže priamo nadväzovať na všetky ciele Umenia a kultúry. Ich rozvíjanie vytvára aj predpoklady pre prehľbovanie **uvedomelého a systematického** tolerantného správania voči príslušníkom iných kultúr, ktoré je možné vo vyššom sekundárnom vzdelávaní.

Pri reflektovaní vlastných vkusových noriem a postojov si žiaci uvedomujú **pestrosť** týchto postojov. Hoci v tomto období ešte často nie sú schopní vkusových kompromisov, dokonca pod vplyvom odmietania hodnôt starších generácií niekedy uvedomelo odmietajú aj **vkusové kompromisy** – predsa sa touto vzdelávacou oblasťou upevňuje povedomie pestrosti sveta a rôznorodosti ľudí. Žiaci ich v tomto veku ťažko budú akceptovať, mnohokrát aj podvedome odmietajú akúkoľvek empatiu voči iným ľuďom. V ich podvedomí sa však zakoreňuje informácia, že svet je rôznorodý a ľudia sa vyjadrujú veľmi pestrými spôsobmi, žijú veľmi odlišnými životnými štýlmi.

Vo vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu vlastnej kultúry sa stavajú väčšinou odmietavo. Jedna vzdelávacia oblasť pravdepodobne nespraví nič s takýmto odmietavým postojom, na to je nutné komplexné pôsobenie školy aj rodiny. Umenie a kultúra však môže neustále ponúkať

nové a nové **podnety** z existujúcej kultúrnej tradície vlastného etnika, regiónu, Európy a pod., ako aj z kultúrnej tradície iných etník i iných kontinentov či období.

Estetické vnímanie týchto hodnôt býva síce často negatívne, a ak sa vyskytnú neohrabané pokusy o sebvýjadrenie s pomocou týchto (klasických, uznaných) hodnôt, žiaci sa o ne často pokúšajú len z nutnosti. Sú to však podnety, ktoré mladý človek práve v tomto veku **hľadania samého seba** potrebuje. Multikultúrna výchova v oblasti Umenia a kultúry ťažko môže mať ambície, že vychová zo žiakov tolerantných a empatických jedincov, lebo vo veku sebahľadania práve také postoje často odmietajú. Môže však mať ambície ponúkať im podnety, ktoré sa stanú **podkladom** pre formulovanie empatických a tolerantných postojov v budúcnosti, hlavne počas vyššieho sekundárneho vzdelávania, tesne pred vekom dospelosti. Ak by sa tieto podnety nevyskytovali v citlivom veku 10-15 rokov, vo vyššom veku by už pravdepodobne nemuseli byť úspešné.

Tieto procesy je nutné orientovať tak k existujúcej a „**uznanej**“ kultúrnej **tradícii**, ako aj k súčasnej **mediálnej** ponuke a k **populárnej** či **masovej** kultúre, alebo k **subkultúram**. Ak má byť multikultúrna výchova neskôr úspešná, musí už v nižšom sekundárnom vzdelávaní podnecovať kritický vzťah k médiám, kritickú (alebo akúkoľvek) reflexiu populárnej kultúry. Dôležité je v tomto veku vybudovať **schopnosť** s odstupom **reflektovať** aj tie kultúrne procesy a kultúrne artefakty, ktoré sú prirodzenou súčasťou života mladých ľudí. Dôležité je budovať odstup od súčasných kultúrnych procesov, motivovať k odporu voči mediálnej manipulácii, formovať schopnosť vyjadrovať vlastný názor na kultúrne procesy a zaujímať vlastné – ale zdôvodnené – postoje.

V podnetoch pre komunikáciu a reflexiu je v tomto veku dôležité – a v tejto vzdelávacej oblasti skutočne možné veľmi efektívne – rozvíjať schopnosť žiakov **odlišovať** kultúrne **prejavy** od skutočných **obsahov** ľudskej mysle a od skutočných motívov ľudských činov. Deti vo veku 10-15 rokov ešte nemajú riadne vyvinutú schopnosť odhaľovať skryté motívy, resp. nedokážu vnímať niektoré činy len ako kultúrny povrch, kultúrnu rutinu, za ktorou sa skrýva iný obsah. Pritom práve v tomto veku si radikálne pretvárajú svoju predstavu o svete, preto je dôležité, aby začali vnímať rôzne roviny ľudského správania. Pri zvyšovaní zručností v narábaní s vyjadrovacími prostriedkami kultúry si začínajú uvedomovať, že obsah ich mysle nemusí byť jasne, zrozumiteľne ani presne vyjadrený, že **presné a jasné vyjadrenie** si vyžaduje námahu. Ľahšie tak pochopia, že podobné ťažkosti môžu prežívať aj druhí ľudia, zvlášť ľudia, ktorí prichádzajú z inej kultúry a nepoznajú vyjadrovacie prostriedky našej kultúry. Budujú sa tak základy pre trpezlivosť pri počúvaní druhých, **trpezlivosť** pri počiatocnom **nedorozumení**, v dôsledku čoho môže narastať empatia a tolerancia voči neobvyklým prejavom druhých ľudí.

Umenie a kultúra rozvíjajú **schopnosť sebvýjadrenia** a **schopnosť pochopiť sebvýjadrenie** druhých ľudí: Tým poskytujú veľmi efektívne prostriedky pre rozvoj medzikultúrneho porozumenia aj vtedy, keď témou vyučovania nie je práve rôznorodosť kultúr.

Hlavné ciele multikultúrnej výchovy v oblasti Umenie a kultúra:

- Rozvíjať schopnosť sebvýjadrenia s pomocou rôznych vyjadrovacích prostriedkov.
- Formovanie schopnosti reflektovať kultúrne procesy.
- Podnecovať odstup od súčasnej kultúry.
- Poskytovať dostatok podnetov pre estetický vkus.
- Motivovať k rozoznávaniu mediálnych manipulácií. Prepájať estetické zážitky s poznatkovou a informačnou bázou.
- Formovať cieľavedomú reflexiu kultúrnej identity.
- Rozvíjať zručnosti v zvládaní prostriedkov sebvýjadrenia vlastnej kultúry.
- Poskytovať rôznorodé podnety z hodnôt blízkych aj vzdialených kultúr.
- Rozvoj motivácie a zručností pre komunikáciu s inými ľuďmi.
- Podnety pre pozorovanie faktu, že mnoho vrstiev kultúry zostáva pre nás skrytých.

OCHRANA ŽIVOTA A ZDRAVIA

Ochrana človeka a zdravia (OŽZ) sa v základných školách realizuje prostredníctvom jednotlivých učebných predmetov ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania – účelových cvičení. Ochrana života človeka a jeho zdravia integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách. Podobne pri pobyte a pohybe v prírode, ktoré môžu vzniknúť vplyvom nepredvídaných skutočností ohrozujúcich človeka a jeho okolie.

Snahou je pripraviť každého jednotlivca na život v prostredí, v ktorom sa nachádza. Nevyhnutným predpokladom k tomu je neustále poznávanie prostredia prostredníctvom pohybu a pobytu v prírode. Prierezová téma sa zameriava na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci, terorizmom voči občanom nášho štátu. U žiakov by sa mal formovať vzťah k problematike ochrany svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí. K tomu je potrebné poskytnúť žiakom teoretické vedomosti, praktické poznatky, pomôcť im osvojiť si vedomosti a zručnosti v sebaochrane. Vyškoliť ich v poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života, rozvinúť morálne vlastnosti žiakov, tvoriace základ

vlasteneckého a národného cítenia, formovať predpoklady na dosiahnutie vyššej telesnej zdatnosti a celkovej odolnosti organizmu na fyzickú a psychickú záťaž náročných životných situácií.

Prierezová téma sa realizuje obsahom:

- riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana,
- zdravotná príprava,
- pohyb a pobyt v prírode.

CHARAKTERISTIKA UČIVA

Povinné učivo „Ochrana života a zdravia“ (OZO) sa v základných školách realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov štátneho vzdelávacieho programu a obsahom samostatných organizačných foriem vyučovania – didaktických hier a účelových cvičení. Aplikuje sa v ňom učivo, ktoré bolo v minulosti súčasťou ochrany človeka a prírody (OČP). Z jeho obsahu bola vyčlenená ochrana prírody a dopravná výchova do iných vzdelávacích oblastí štátneho vzdelávacieho programu. Ochrana človeka a jeho zdravia integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách, tiež pri pobyte a pohybe v prírode, ktoré môžu vzniknúť vplyvom nepredvídaných skutočností ohrozujúcich človeka a jeho okolie.

CIELE UČIVA

Povinné učivo, ktoré nie je samostatným predmetom, je súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl. Poskytuje žiakom potrebné teoretické vedomosti, praktické poznatky a formuje ich vzťah k problematike ochrany svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí.

Formatívna a informatívna zložka učiva sa prezentuje činnosťou žiakov:

- a) morálnou, ktorá tvorí základ ich vlasteneckého a národného cítenia;
- b) odbornou, ktorá im umožňuje osvojenie vedomostí a zručností v sebaochrane a poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života;
- c) psychologickou, ktorá pôsobí na proces adaptácie v požiadavkách záťažových situácií;
- d) fyzickou, pre ktorú je charakteristická tvorba predpokladov na dosiahnutie vyššej telesnej zdatnosti a celkovej odolnosti organizmu na fyzickú a psychickú záťaž náročných životných situácií.

Kompetencie preberaného učiva zahŕňajú individuálne, medziludské aspekty a pokrývajú formy správania, ktoré jednotlivec využíva na efektívnu a konštruktívnu účasť na

spoločenskom živote v prípadoch riešenia konfliktov. Základné zručnosti v rámci tejto kompetencie zahŕňajú schopnosť účelne komunikovať v rozličných prostrediach a situáciách ohrozujúcich život a zdravie človeka. Tieto spoločenské a občianske kompetencie by mali ovplyvniť schopnosť žiakov zvládať stres a frustráciu, komunikáciu s inými ľuďmi a solidaritu pri riešení problémov širšej komunity ľudí.

Možno predpokladať, že rozvíjaním týchto vlastností sa utvárajú požadované schopnosti potrebné pre občana v oblasti ochrany života a zdravia (OZO) a to nielen v aktuálnom čase počas vzdelávania v škole, ale aj v úlohe perspektívnej v dospelosti v rôznych zamestnaniach.

Absolvovaním učiva získavajú žiaci nevyhnutné vedomosti, zručnosti a návyky potrebné na prežitie pri vzniku mimoriadnej udalosti a v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie. Učivo obsahuje opatrenia a popis činností pri záchrane života, zdravia a majetku obyvateľov pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. Svojou humánnou podstatou má pre žiakov mimoriadny význam. Sebaochrana a vzájomná pomoc vychádza z práva každého občana byť včas varovaný pred hroziacim nebezpečenstvom varovnými signálmi, zabezpečený individuálnymi ochrannými prostriedkami, evakuáciou a ukrytím. Mimoriadna udalosť môže vzniknúť v rôznych častiach štátu kedykoľvek. Občania nemôžu očakávať okamžité poskytnutie pomoci. Z toho dôvodu musia byť schopní v rámci svojich možností chrániť svoje zdravie a poskytnúť pomoc iným osobám.

Cieľom spoločnosti je pripraviť každého jedinca na život v prostredí, v ktorom sa nachádza. Nevyhnutným predpokladom k tomu je aj poznávanie prírodného prostredia. Prioritne je učivo obsahom orientované na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci, terorizmu voči občanom nášho štátu.

V obsahu učiva je viac tém, ktoré sa odvíjajú zo základov takých oblastí, ktoré môžu prispieť k rozvoju vedomostí, zručností a návykov pre ochranu človeka a spoločnosti. Pre dosiahnutie cieľov využíva OZO daný tematický obsah, vhodné organizačné formy, metódy a prostriedky prispôsobené daným podmienkam. Opakovanie určitých zhodných prvkov a príbuznosti tém treba chápať z hľadiska cieľov v ročníku (vidieť, poznať, ovládať, získať poznatok a zručnosť).

Na záver deväťročného štúdia na základnej škole by mali žiaci teoreticky a prakticky ovládať vybrané úlohy:

- z tematiky riešenia mimoriadnych situácií – civilná ochrana;
- zo zdravotnej prípravy vedieť poskytnúť predlekársku prvú pomoc;

- vedieť zvládnuť základné činnosti pri pohybe a pobyte v prírode;
- vzhľadom na vek a pohlavie optimálne zvyšovať psychickú, fyzickú pripravenosť a odolnosť pre prípad vzniku predpokladaných mimoriadnych situácií.

OBSAH A REALIZÁCIA UČIVA

Odbornú zložku učiva napĺňajú tematické celky s uvedeným obsahom:

- riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana
- zdravotná príprava
- pohyb a pobyt v prírode

Na realizáciu učiva OŤZ sa využívajú viaceré organizačné formy:

Účelové cvičenia (ÚC) v 5. – 9. ročníku realizujeme v prírode 2 razy do roka po 5 hodín spravidla na jeseň a jar. Pred realizáciou ÚC vykonáme deň prípravy z teoretickej časti učiva v rozsahu 3 – 5 hodín podľa náročnosti obsahu a organizácie plánovaného ÚC. Učivo turistiky realizované v rámci telesnej výchovy formou cvičení v prírode nezamieňame s ÚC.

Účelové cvičenia možno vykonať po ročníkoch – triedach. Na komplexnejšie zabezpečenie uplatňovania učiva je možné využívať ďalšie vzdelávacie a organizačné činnosti školy:

- vhodné témy z obsahu niektorých vyučovacích predmetov – medzipredmetové vzťahy,
- úlohy objektivej ochrany školy,
- rešpektovanie vnútorného poriadku školy, - požiarne a poplachové smernice,
- zabezpečenie úrazovej zábrany a predlekárskej prvej pomoci,
- cvičenia v prírode v rámci telesnej a športovej výchovy,
- príprava učiteľov na proces v ÚC.

Špeciálne školy si upravia obsah jednotlivých tém a metodické postupy vo výučbe OZO podľa schopností žiakov a priestorových podmienok.

Obsah učiva

V tejto časti je uvedený obsah učiva pre teoreticko-praktickú prípravu a účelové cvičenia v jednotlivých ročníkoch druhého stupňa základných škôl. Postup vyučovania zvolia vyučujúci

podľa možností školy a vyspelosti žiakov s využitím metodických odporúčaní metodických oddelení. Osobitnú pozornosť treba venovať výstupným vedomostiam a zručnostiam žiakov deviateho ročníka.

1

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- varovné signály CO – činnosť na varovný signál „Všeobecné ohrozenie“, „Ohrozenie vodou“, „Koniec ohrozenia“;
- ochranná poloha ochranných prostriedkov (DM-1, CM3-/3h);
- ukážka prechodu priestoru kontaminovaného nebezpečnými látkami; - kolektívna ochrana, evakuácia – vyhlasovanie evakuácie, evakuačné zariadenia; spôsoby vykonávania evakuácie, evakuačná batožina; - kolektívna ochrana – ukrytie a ochrana v budovách pri mimoriadnej udalosti.

b) Zdravotná príprava

- imobilizácia horných a dolných končatín pomocou štandardných dláh;
- znehybnenie poranených končatín improvizovanými prostriedkami;
- uloženie postihnutého do stabilizovanej polohy – privolanie lekára;
- ošetrovanie a znehybnenie zlomenín dolných končatín;
- spôsoby odsunu poraneného – podľa druhu a závažnosti poranenia.

c) Pohyb a pobyt v prírode

- zásady orientácie v prírode podľa prírodných úkazov, kompasu, buzoly, mapy;
- odhad vzdialeností do 300 m a výšky 10 m;
- pochod na neznáme miesto s riešením úloh na určovanie vlastného stanovišťa podľa mapy;
- správne zakladanie ohňa.

2

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- charakteristika nebezpečných látok ohrozujúcich školu a jej okolie;
- vyhlásenie varovných signálov CO – činnosť v domácnostiach, činnosť žiaka a triedy po ich vyhlásení; - lokalizácia a likvidácia požiaru ručnými hasiacimi prostriedkami;

- vyzozumenie a privolanie požiarnikov – údaje;
- dekontaminácia – hygienická očista a čiastočná špeciálna očista materiálu;
- evakuácia z ohrozeného priestoru;
- pravidlá správania sa obyvateľstva pri ohrození a pri vzniku mimoriadnej udalosti.

b) Zdravotná príprava

- zložitejšie obväzovanie obväzmi horných a dolných končatín, trupu a brucha – obväzová technika;
- prakové obväzy brady a nosa;
- šatkové obväzy – hlava, ruky, nohy;
- náplastové obväzovanie poranení na horných a dolných končatinách;
- ošetrovanie poranených kĺbov a kostí horných a dolných končatín – vyvrtnutie, vykĺbenie, zlomeniny.

c) Pohyb a pobyt v prírode

- mierky máp a náčrtov, meranie vzdialeností na mape a v teréne;
- pomer výšky a šírky s nárastom vzdialenosti;
- zhotovenie jednoduchej pomôcky na odhad výšky a šírky;
- zemepisný azimut;
- určenie vlastného stanovišťa podľa mapy;
- určenie svetových strán podľa núdzových orientačných prostriedkov;
- prenášanie azimutu z mapy do terénu a z terénu do mapy;
- preventívna ochrana pred bleskom.

3

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- činnosť na varovné signály CO;
- ukladanie a skladovanie ochrannej masky (DM-1, CM-3-3/h);
- kolektívna ochrana, evakuácia obyvateľstva, obsah evakuačnej batožiny;
- ochranné stavby, pravidlá správania sa v úkrytoch, činnosť po opustení úkrytov;

- dezinfekcia, dezinsekcia, deratizácia, dekontaminácia;
- postup pri vzniku požiaru v osobnom automobile;
- zbrane hromadného ničenia – ničivé účinky, škodlivé pôsobenie na organizmus a ochrana pred nimi; - ochrana potravín a vody pred škodlivinami a zamorením.

b) Zdravotná príprava

- poskytnutie prvej pomoci s pomocou lekárničky v osobnom automobile;
- prvá pomoc pri otrave plynom, chemikáliami;
- prvá pomoc pri šoku, protišokové opatrenia;
- vytiahnutie poraneného z rokliny;
- znehybnenie pri poranení panvy, krčnej chrbtice, hrudníka;
- ošetrovanie a znehybnenie otvorenej zlomeniny;
- umelé dýchanie z pľúc do pľúc (ústami, nosom), masáž srdca;
- zastavenie tepnového, žilového a vlásoknicového krvácania.

c) Pohyb a pobyt v prírode

- príprava pochodu, zhotovenie harmonogramu a náčrtu pochodu;
- výber a úprava plochy pre stanovanie, stavenie turistického stanu;
- meranie rýchlosti, šírky a hĺbky vodného toku;
- prekonávanie vodnej prekážky;
- správanie sa pri prietrži mračien a prívaloch vody;
- značenie mostov a prechodov cez vodné toky.

4

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- jadrové zbrane a ich ničivé účinky;
- ochrana pred svetelným žiarením;
- ochrana pred tlakovou vlnou (tlakovým nárazom);
- ochrana pred prenikavou radiáciou a rádioaktívnou kontamináciou;

- hygienická očista a čiastočná špeciálna očista materiálu;
- lokalizácia a likvidácia požiaru s jedovatými splodinami horenia;
- nebezpečné látky v okolí školy – zásady ochrany pri ich úniku, evakuácia z ohrozeného územia;
- kolektívna ochrana – druhy úkrytov, pravidiel správania sa v úkrytoch;
- odstraňovanie nebezpečných látok z povrchu terénu, budov a materiálu.

b) Zdravotná príprava

- hromadné nešťastia, triedenie chorých a ranených;
- postup pri poskytovaní prvej pomoci v mieste hromadného nešťastia;
- praktické riešenie prvej pomoci topiacej sa osobe;
- technická a zdravotná pomoc pri poranení elektrickým prúdom;
- prvá pomoc pri popáleninách;
- poskytnutie zdravotníckej pomoci pri strate vedomia;
- poskytnutie prvej pomoci pri úpaloch;
- sterilizácia prostriedkov;
- nebezpečenstvo pohlavných chorôb, zásady prevencie;
- alkoholizmus, drogy, toxikománia – škodlivé účinky, prevencia.

c) Pohyb a pobyt v prírode

- pochod podľa pripravených azimutov, tabuľka pochodu;
- vybavenie zdravotníckym materiálom pri individuálnej turistike (pešo, bicyklom);
- značkovanie turistických ciest a chodníkov;
- príprava jednoduchšej teplej stravy s použitím ohňa, zásady bezpečnosti;
- odstraňovanie devastačných následkov spôsobených ľuďmi v prírode.

5

a) Riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana

- úlohy CO vyplývajúce zo Ženevských dohôrov a dodatkových protokolov;

- civilná ochrana v Slovenskej republike, jej miesto úlohy a poslanie;
- analýza územia obce, mesta, okresu;
- organizovanie jednotiek civilnej ochrany – štáby a odborné jednotky;
- varovné signály CO – činnosť po ich vyhlásení;
- činnosť pri záchrane ľudí zo závalov a poškodených krytov; ŠVP, ochrana života a zdravia
- jódová profylaxia (v okolí AE);

b) Zdravotná príprava

- preverenie vedomostí a prehĺbenie návykov a zručností z poskytovania prvej pomoci pri rôznych poraneniach, zlomeninách, obväzovanie, znehybňovanie častí tela;
- darcovstvo krvi a transplantácie orgánov ľudského tela;
- správanie sa pri náleze zraneného mimo obývaného priestoru;
- prevencia proti kliešťovej encefalitíde.

c) Pohyb a pobyt v prírode

- základný turistický výstroj;
- absolvovanie trasy primeranej veku,
- povinnosti turistov pri ochrane životného prostredia;

Vzdelávací štandard

učiva ochrany života a zdravia pre nižšie sekundárne vzdelávanie v základných školách s exemplifikačnými úlohami

T e m a t i c k ý c e l o k

Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Obsahový štandard: Činnosť po varovaní varovnými signálmi. Používanie prostriedkov individuálnej ochrany. Základné zručnosti pri použití ochrannej masky. Kompletizovanie ochrannej masky, pochodová, pohotovostná a ochranná poloha. Čiastočná hygienická očista osôb a čiastočná dezaktivácia potravín, vody a materiálu. Ochrana pred účinkami zbraní hromadného ničenia. Prevencia proti požiarom a činnosť po vzniku požiaru.

Výkonový štandard:

1. Varovné signály a činnosť po ich vyhlásení

Poznať varovné signály a základné činnosti po ich vyhlásení.

Popíš, ako sa vyhlasuje varovný signál „Všeobecné ohrozenie“, „Ohrozenie vodou“, „Koniec ohrozenia“.

Uveď, aká je činnosť po vyhlásení varovného signálu „Všeobecné ohrozenie“.

Priprav si ochrannú masku do predpísanej polohy po varovaní signálom „Všeobecné ohrozenie“.

Čo zabezpečíš v byte pred odchodom do úkrytu?

Uveď, kde najbližšie sa nachádza úkryt a povedz, aký čas potrebuješ na presun do úkrytu.

2. Prostriedky individuálnej ochrany

Poznať prostriedky individuálnej ochrany a vedieť ich správne používať.

Popíš z akých hlavných častí sa skladá ochranná maska CM 3-/3h. Aké prostriedky individuálnej ochrany jednotlivca poznáš?

Popíš funkciu ochrannej masky.

Uveď, aké polohy ochrannej masky poznáš a čo je pohotovostná poloha.

Vymenuj improvizované prostriedky ochrany dýchacích ciest, končatín a tela.

Nasaď si ochrannú masku správnym spôsobom v časovom limite do ochrannej polohy.

Prečo je potrebné dezinfikovať ochrannú masku po použití.

Povedz, čo znamená skratka PIO.

3. Kolektívna ochrana pred účinkami následkov pri mimoriadnej udalosti

Získať vedomosti a zručnosti v oblasti kolektívnej ochrany.

Čo rozumieš pod pojmom kolektívna ochrana osôb?

Popíš, čo je evakuácia a ako sa uskutočňuje.

Uveď, aké spôsoby evakuácie poznáš a aké sú povinnosti občanov.

Charakterizuj jednotlivé typy úkrytov.

Uveď, čo má obsahovať evakuačná batožina a aká je povolená hmotnosť pre tvoj vek.

Povedz základné zásady správania sa v úkrytoch.

4. Zbrane hromadného ničenia a ich ničivé účinky

Vedieť rozdeliť zbrane hromadného ničenia a poznať ich ničivé účinky.

Vymenuj tri druhy zbraní hromadného ničenia.

Povedz, aké ničivé účinky jadrových zbraní poznáš.

Povedz účinky otravných látok a biologických zbraní.

Čo je prenikavá radiácia, rádioaktívne zamorenie, svetelné žiarenie, tlaková vlna a ako sa proti nim chránime.

Použi individuálnu ochranu pri zamorení ovzdušia otravnou látkou a urči cestu úniku.

Vymenuj, aké sú zásady ochrany a prevencia pred infekčnou chorobou.

5. Hygienická očista a ochrana potravín a vody

Poznať zásady ochrany osôb, potravín, vody a materiálu.

Povedz, čo rozumieme pod pojmom kontaminácia.

Uved', čo znamenajú pojmy dezinfekcia, dezinfekcia, deratizácia a dekontaminácia.

Vykonaj hygienickú očistu tváre, dýchacích ciest, očí, rúk a vrchného oblečenia po prechode prašného územia na účelovom cvičení správnym postupom.

Popíš, akým spôsobom sa vykoná úplná hygienická očista a špeciálna očista materiálu po zamorení rádioaktívnym prachom a otravnými látkami.

Popíš, ako chránime vodné zdroje proti zamoreniu.

Príprav na účelové cvičenie svoje potraviny a vodu do dostupných bezpečných obalov proti kontaminácii.

6. Ochrana proti požiarom

Poznať preventívne opatrenia proti požiarom a zásady hasenia vzniknutého začínajúceho požiaru. Vymenuj jednoduché hasiace prostriedky a aké horľaviny nimi hasíme.

Vymenuj, aké ručné hasiace prístroje a aké horľaviny, ktorými hasíme poznáš.

Povedz, akým ručným hasiacim prístrojom nesmieme hasiť horiace elektrické zariadenie pod prúdom. Povedz, aké horľaviny sa nesmú nachádzať v blízkosti vykurovacích telies.

Vymenuj, aké tekuté horľaviny poznáš a akými prostriedkami ich hasíme. Povedz, aké sú zásady manipulácie s otvoreným ohňom. Uveď, aké základné protipožiarne opatrenia poznáš, ktoré dodržiavate vo vašej domácnosti. Povedz, aké protipožiarne opatrenia musíme dodržiavať pri táborení. Povedz, čo prikazujú požiarne poplachové smernice vo vašej škole. Uveď, ako privoláš hasičov k vzniknutému požiaru a ako sa vyhlasuje varovný signál „Požiarne poplach“.

T e m a t i c k ý c e l o k

Zdravotná príprava

Obsahový štandard: Všeobecné zásady prvej pomoci. Prvá pomoc pri stavoch ohrozujúcich život – krvácanie, zastavenie dýchania, strata vedomia a šok. Základné ošetrovanie a znehybnenie štandardnými a improvizovanými prostriedkami pri zlomeninách, vyvrtnutiach a vykĺbeninách. Zásady pri poranení panvy, krčnej chrbtice. Obväzová technika a odsun raneného. Postup pri poskytovaní prvej pomoci pri hromadnom nešťastí, poranení elektrickým prúdom, popáleninách, úpaloch, podchladení a otravách. **Výkonový štandard:**

1. Všeobecné zásady pri poskytovaní prvej pomoci

Poznať základné zásady prístupu k zranenému, technickú a zdravotnícku prvú pomoc.

Vymenuj tie činnosti, ktoré patria do technickej a zdravotníckej prvej pomoci.

Vymenuj dôležité životné funkcie.

Popíš, ako zistíš, či postihnutý dýcha, je pri vedomí a či je krvný obeh funkčný.

Uveď technickú činnosť záchranu pri poranení elektrickým prúdom a otrave v zadymenom priestore. Vymenuj jednotlivé zásady protišokových opatrení.

Povedz, ktorým zraneným poskytnieš pomoc najskôr pri väčšom počte zranených osôb.

Aký je postup privolania odbornej zdravotníckej pomoci k zranenému?

2. Prvá pomoc pri stavoch ohrozujúcich život

Poznať druhy krvácania, spôsoby zastavenia a obnovenie krvného obehu.

Porovnaj vonkajšie a vnútorné krvácanie.

Popíš rozdiel medzi žilovým, tepnovým a vlásočnicovým krvácaním.

Vymenuj tlakové body a uveď ich význam pri zastavení krvácania.

Popíš, ako budeš postupovať pri príznakoch vnútorného krvácania.

Vymenuj spôsoby zastavenia krvácania z poranenej tepny.

Poskytni prvú pomoc zastavenia tepnového krvácania pomocou tlakového obväzu pri poranení ramennej tepny.

Povedz, prečo nesmieme podávať tekutiny pri vnútornom krvácaní.

Popíš, ako ošetríš krvácajúcu povrchovú reznú ranu.

Uved', kedy uskutočňujeme masáž srdca a popíš, akým spôsobom sa vykonáva.

Vedieť poskytnúť prvú pomoc pri zastavení dýchania.

Povedz, podľa akých príznakov zistíme, že postihnutý nedýcha.

Uved' možné príčiny zastavenia dýchania.

Popíš, akým spôsobom uvoľníme dýchacie cesty.

Vykonajte vo dvojici správne umelé dýchanie z úst do úst a nepriamu masáž srdca na modeli (Resusci Anne).

Ak nemáš model, popíš presný postup.

Uved' počet stlačení hrudníka na jeden vdych postihnutému so zastaveným dýchaním a krvným obehom.

Vykonaj na figurantovi správne uloženie do stabilizovanej polohy.

Vedieť zvládnuť situáciu a poskytnúť prvú pomoc postihnutému so stratou vedomia, podchladením, otravách a popáleninách.

Uved', ktoré životné funkcie kontrolujeme u postihnutého so stratou vedomia.

Povedz, čo nám signalizujú modré pery u postihnutého so stratou vedomia.

Popíš, ak postihnutý dýcha, do akej polohy ho uložíme.

Povedz, aké sú možné príčiny straty vedomia. Uved', ako zabezpečíme odbornú pomoc a prevoz do nemocnice.

Popíš prvú pomoc pri podchladení. Povedz, čo spôsobuje otravy, ktoré sú najčastejšie druhy a ako poskytneme prvú pomoc.

Charakterizuj stupne popálenia a popíš prvú pomoc pri obarení.

Popíš príznaky podchladenia a prehriatia, prevenciu a prvú pomoc pri omrzlinách a úpale.

Vedieť poskytnúť prvú pomoc pri zlomeninách a iných poškodeniach končatín a chrbtice.

Zvládnuť základnú obväzovú techniku a poznať princípy transportu.

Vymenuj štandardné a improvizované prostriedky na znehybnenie končatín.

Znehybni zatvorenú zlomeninu predlaktia na figurantovi veľkým závesom pomocou trojrohej šatky. Popíš, ako ošetríme otvorenú zlomeninu predkolenia.

Znehybni štandardnými prostriedkami zatvorenú zlomeninu predkolenia. Popíš Kramerovu a nafukovaciu dlahu, uveď spôsob použitia.

Povedz, do akých polôh uložíme postihnutého s poranením brucha a hrudníka.

Ulož spolužiaka do protišokovej polohy.

Vedieť zvládnuť základnú obväzovú techniku a poznať princípy transportu.

Uveď rozdelenie obväzov podľa účelu.

Zaraď krycie, tlakové, odsávacie, nepriedušné, upokojujúce a spevňujúce obväzy k jednotlivým poraneniam.

Popíš a ukáž tri spôsoby použitia trojrohej šatky.

Použi prakový obväz na ošetrenie nosa a brady. Urči na obrázku, ktorý je kruhový, špirálový, osmičkový a klasový obväz.

Ošetri a obviaž simulované poranenie prstu ruky.

Povedz, pri akom zranení použijeme nepriedušný obväz.

Uveď, aká je zásada pri podozrení z poranenia chrbtice a krčných stavcov.

Uveď aké spôsoby odsunu raneného vzhľadom na charakter zranenia poznáš.

Zhotovte vo dvojici improvizované nosidlá na účelovom cvičení.

Povedz, aké zásady platia pri transporte zranených na nosidlách.

T e m a t i c k ý c e l o k

Pohyb a pobyt v prírode

Obsahový štandard:

Určovanie svetových strán pomocou prírodných úkazov, buzoly a určovanie azimutov.

Orientácia mapy, čítanie z mapy a topografické značky.

Určenie vlastného stanovišťa, odhad vzdialeností, určenie výškového rozdielu a krokovanie.

Mierka mapy a zhotovenie situačného a topografického náčrtu.

Zhotovenie schematickeho náčrtu a pochod podľa azimutov.

Turistické značky a chodníky.

Výber miesta pre stanovanie, príprava ohniska a jednoduchej stravy.

Preventívna ochrana proti blesku a prívalu vody.

Poznávanie krajiny, pamiatok.

Výkonový štandard:

1. Pohyb v prírode pomocou mapy a buzoly

Zvládnuť pohyb a orientáciu v prírode pomocou mapy a buzoly.

Urči svetové strany podľa slnka a hodínok a spresni ich pomocou buzoly.

Zorientuj mapu a urči vlastné stanovište. Uveď, aké topografické značky sa nachádzajú v blízkosti tvojho stanovišťa na mape.

Urči z mapy nadmorskú výšku tvojho stanovišťa.

Urči vzdialenosť do nasledujúceho bodu pochodu podľa mierky mapy.

Povedz, aká je dĺžka tvojho kroku a koľko tvojich krokov predstavuje 100 m.

Zhotov situačný a topografický náčrt pochodu.

Zhotov schematický náčrt a pochoduj podľa zvolených azimutov s využitím turistických značiek a chodníkov.

2. Pobyť v prírode a jej ochrana

Poznať prírodu, zásady pobytu v nej a vedieť ju chrániť.

Popíš najvhodnejšie miesto na postavenie stanu.

Uveď, aké sú zásady pre zhotovenie a uhasenie ohniska.

Povedz, aké sú zásady pri odchode z miesta táborenia.

Povedz, prečo nesmieme počas búrky stáť pod osamelým stromom alebo na voľnej ploche v prírode. Povedz, z akého dôvodu musíme zmeniť miesto táborenia pri rieke počas výdatného trvalého dažďa.

PROCES

Učivo „Ochrana života a zdravia“ má niekoľko špecifík a odlišností od ostatných vyučovacích predmetov v základnej škole. Základným znakom učiva OZO je, že hoci nemá vyučovací predmet, je učivo pre žiakov prvej a druhej zdravotnej skupiny povinné a výsledky sa neklasifikujú. Poslanie učiva je zamerané prípravou žiakov v koedukovanej forme na správne činnosti a konania v prípade vzniku nebezpečnej mimoriadnej situácie. Žiaci si v priebehu výchovného a vzdelávacieho procesu osvojujú potrebné vedomosti, zručnosti, návyky a schopnosti.

Zvláštnosťou učiva OZO je viac tematický obsah navzájom nie podobný. Pre osvojovanie vedomostí a zručností sa využívajú účelové cvičenia, prípadne niektoré vhodné poznatky z iných oblastí vzdelávania. Používané metódy rešpektujú bežné didaktické postupy, žiada sa však uplatňovať menej verbálne a viac názorné metódy, cvičenia a kontroly. Dôležitú funkciu plnia aktivizujúce a motivačné hodnotenia, samostatné alebo skupinové činnosti. Žiaci majú v priebehu osvojovania učiva získať poznatky o potrebnosti a nenahraditeľnosti učiva pri vzniku a priebehu mimoriadnej situácie. Odporúčame spracovať a skoordinať učivo vybraných vyučovacích predmetov k jeho využitiu v medzipredmetových vzťahoch v prospech učiva OZO. Prvky učiva sú zapracované do učebných osnov povinných predmetov (telesná a športová výchova, pracovné vyučovanie, svet práce, technika, biológia, geografia, fyzika, chémia) a sú ich neoddeliteľnou súčasťou.

Rozdielnosť v procese vyučovania učiva OZO je, že sa realizuje prevažne mimo učební so špecifickým materiálom a učebnými pomôckami. Dávame na zváženie zaradenie niektorých tém do ÚC vzhľadom na:

- priestorové podmienky školy,
- blízkosť vhodného terénu,
- dostupnosť materiálu a pomôcok na precvičovanie,
- náročnosť alebo neprímeranosť požiadaviek a úloh na žiakov vzhľadom na pohlavie a vek,
- odbornú pripravenosť pedagogických pracovníkov.

Na procese realizácie učiva sa okrem tém vo vybraných povinných predmetoch a účelových cvičení podieľajú aj:

- školský režim (disciplinovanosť a kolektivismus),
- civilná ochrana a objektová ochrana,

- záujmová činnosť (príprava mladých zdravotníkov, požiarnikov, záchranárov CO, športových strelcov a pod.),

- spolupráca so špecifickými organizáciami a združeniami ako Armáda SR, Slovenský skauting, Sokol, Orol, SČK, Slovenský zväz ochrancov prírody, Združenie technických a športových činností SR.

Nakoľko sa učivo nerealizuje v samostatnom predmete, je potrebné, aby riaditeľ školy zabezpečením a usmernením učiva poveril zodpovedného učiteľa. Osobitnú pozornosť je treba venovať príprave a rozširovaniu materiálového zabezpečenia výučby, ktoré vzhľadom na prevažujúci praktický charakter výučby bezprostredne ovplyvňuje kvalitu plnenia cieľov.

Poverení organizátori zodpovedajú za účelné skĺbenie organizačnej a metodologickej stránky tejto náročnej formy vyučovania. Odporúča sa vypracovať námetovú situáciu a túto spojiť so súťažami tried po ročníkoch. Vzhľadom na priestorové a materiálne ťažkosti je vhodné v jeden deň organizovať cvičenie maximálne s tromi triedami.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať získaniu požadovaných „výstupných“ vedomostí, zručností a návykov žiakov deviateho ročníka. Preto je účelné organizovať cvičenia s týmito triedami osobitne s čo najväčším počtom starostlivo pripravených a materiálovo zabezpečených stanovišť.

V rozsahu učiva pre 9. ročník základnej školy treba zvýrazniť skutočnosť, že časť žiakov sa zapojí do rôznych výrobných a nevýrobných činností bez ďalšieho vzdelávania. Preto ich vedomosti zručnosti a návyky z ochrany života a zdravia treba posudzovať aj z toho hľadiska.

Bezpečnostné opatrenia pri účelovom cvičení na školách

Za organizáciu ochrany a bezpečnosti pri uskutočňovaní účelového cvičenia zodpovedá vedúci účelového cvičenia, ktorý je povinný:

- organizovať označenie priestoru ÚC a poriadkovú službu v nebezpečných miestach, označenie a ohraničenie nebezpečných priechodov a miest,

- označiť miesta imitácie a zaistiť bezpečnosť pri označení jednotlivých situácií,

- udržiavať poriadok pri činnosti cvičiacich značkárov,

- spracovať pokyny pre bezpečnostné opatrenia pri cvičení v závislosti od miestnych podmienok, aby sa nimi oboznámili všetci účastníci účelového cvičenia,

- kontrolovať osobne a prostredníctvom svojich zástupcov a pomocníkov dodržiavanie bezpečnostných opatrení počas účelového cvičenia.

Za dodržiavanie bezpečnostných opatrení počas účelového cvičenia sú zodpovední vedúci na jednotlivých pracoviskách, ktorí sú povinní:

- oboznámiť žiakov so stanovenými bezpečnostnými opatreniami,
- oboznámiť cvičiacich s nebezpečnými miestami a označiť ich,
- kontrolovať dodržiavanie bezpečnostných opatrení, najmä počas imitácie a praktickej činnosti.

Počas účelového cvičenia je zakázané:

- prevážať imitačné prostriedky spoločne s osobami,
- používať nesprávnu či poškodenú techniku a dopravné prostriedky,
- pohybovať sa a zdržiavať sa v miestach presunov a činnosti techniky,
- používať rádiové stanice bližšie ako 100 m od vedenia vysokého napätia, pracovať s nimi bez uzemnenia,
- používať nesprávne a poškodené imitačné prostriedky, používať ich improvizáciu,
- rozmiestňovať značkárov v miestach nebezpečnej imitácie,
- používať zápalné a dymové prostriedky bližšie ako 50 m od osôb a ľahko zápalných látok (materiálov). Dymové prostriedky nepoužívať menej ako 200 m od obydľia a komunikácií,
- uskutočňovať cvičné výbuchy v obytných miestach a na vodných plochách,
- zbierať nepoužitú – nevybuchnutú imitačnú techniku a demontovať ju,
- vykonávať činnosť v zadymených priestoroch bez ochranných pomôcok a zaistenia inou osobou,
- dotýkať sa vodičov elektrickej energie a vodivých kovových predmetov bez preverenia ich odpojenia od elektrickej energie,
- pohybovať sa v nebezpečných miestach,
- vykonávať zemné práce bez súhlasu príslušných územných správnych orgánov,
- rozkladať oheň v lesných porastoch a na miestach s možnosťou vzniku požiaru,
- piť vodu z nepreverených vodných zdrojov.

Na zaistenie bezpečnosti sa musia dodržiavať tieto špecifické opatrenia:

- dodržiavať stanovené bezpečnostné opatrenia pre činnosť v príslušnom objekte (mieste),

- pri činnosti v rámci účelového cvičenia zabezpečiť jednotlivé miesta proti poškodeniu,
- zabrániť prípadnému narušeniu inžinierskych sietí a technologických zariadení výrobného procesu,
- uskutočniť prieskum predpokladaných miest účelového cvičenia,
- priestory činnosti označiť stanovenými značkami (tabuľkami),
- nedovoliť prekročenie noriem pobytu a práce v ochranných maskách a iných ochranných prostriedkoch.

Pri činnosti v lesných priestoroch:

- uskutočniť prieskum a označiť nebezpečné a nepriechodné miesta,
- zaistiť dodržiavanie všetkých protipožiarnych opatrení,
- zabezpečiť zdravotnícke opatrenia pri možnom úraze, proti uštipnutiu hadom, otravám a pod.

OSOBNOSTNÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ

Prierezová téma OSOBNOSTNÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ.

Prierezové témy predstavujú vzdelávacie výzvy zvyčajne zdôrazňujúce sociálny kontext. Prostredníctvom nich sa naplňajú výzvy odrážajúce potreby, hodnoty a smerovanie života súčasnej spoločnosti.

Ciele prierezových tém môžu byť integrované prostredníctvom obsahu alebo aj metód do každého predmetu alebo oblasti vzdelávania a tiež mimovyučovacích aktivít. Zároveň sa prejavujú aj v celkovej kultúre školy.

Prierezová téma **OSOBNOSTNÝ A SOCIÁLNY ROZVOJ** (OSR) sa prelína celým vzdelávaním.

Jej cieľom je prispieť ku komplexnému osobnostnému rastu žiaka a rozvoju jeho životných zručností. Uplatňovaním tejto prierezovej témy sa vytvára prostredie pre podporu individuality a zdravého sebavedomia žiaka na jednej strane a rozvoj zmyslu pre spoločnosť založenej na rovnosti a tolerancii na druhej strane.

Cieľom jej uplatňovania je nasmerovať žiakov k:

- porozumeniu sebe a iným
- získavaniu pozitívneho postoja k sebe a druhým
- zvládaniu vlastného správania

- formovaniu dobrých medziľudských vzťahov v triede i mimo nej
- rozvíjaní základných zručností komunikácie a vzájomnej spolupráce
- získaniu základných sociálnych zručností pre riešenie rôznych situácií
- akceptácii rôznych typov ľudí, názorov, prístupov k riešeniu problémov
- uplatňovaniu základných princípov zdravého životného štýlu a nerizikového správania v každodennom živote

Očakávaný výstup - profil:

Žiak

- chápe svoj telesný, psychologický a sociálny vývin a svoju jedinečnosť ako individuality
- dokáže vyhodnotiť etiku svojho správania a konania a posúdiť, čo je dobré a zlé, čo prejaví v regulácii svojho správania
- využíva nadobudnuté sociálne zručnosti v svojich rôznych životných situáciách
- uplatňuje svoje práva a snaží sa rešpektovať aj práva ostatných
- pozná svoj individuálny štýl učenia a dokáže ho využiť na rozvoj svojho vzdelanostného potenciálu
- vie pracovať ako aktívny člen skupiny a akceptuje pravidlá skupinovej práce
- uprednostňuje predchádzanie problémov a konfliktov alebo je pripravený nájsť možnosti ich vhodného riešenia
- uvedomuje si dôležitosť a nadobudol predpoklady pre uprednostňovanie zodpovedného prístupu k svojmu zdraviu a zdraviu iných ľudí

Základný obsah:

- faktory ovplyvňujúce telesný, psychologický a sociálny vývin
- spravodlivosť a rovnosť v spoločnosti - mravné normy v správaní a myslení
- učebné štýly a dlhodobý cieľavedomý sebarozvoj
- práva, povinnosti, zodpovednosť v skupine, rôzne typy spolupráce, pravidlá
- faktory zdravého životného štýlu, prevencia problémového a rizikového správania

Prierezová téma osobnostný a sociálny rozvoj – význam

Prierezovou témou osobnostný a sociálny rozvoj sa napomáha rozvíjaniu ľudského potenciálu žiakov, poskytuje im základné podklady pre rozhodnutie k plnohodnotnému a zodpovednému životu. Znamená to nielen akademický rozvoj žiakov, ale aj rozvíjanie osobných a sociálnych spôsobilostí, ktoré spätne akademický rozvoj podporujú. Rozvíja u žiakov sebaopoznávanie, sebaúctu, sebadôveru a s tým spojené prevzatie zodpovednosti za svoje konanie, osobný život a sebazvedelávanie. Umožní žiakom rozmýšľať o sebe

(sebareflexia), o svojom živote, vzťahoch s ľuďmi (reflexia), svojom živote a smerovaní. Orientuje ich uplatňovať svoje práva, ale aj rešpektovať názory, potreby a práva ostatných. Znalosti a zručnosti získané v rámci tejto prierezovej témy žiakom pomáhajú reagovať aj na morálne, sociálne a socio-kultúrne otázky. Pomáha žiakom udržať si maximum osobnostnej stability, pestovať si kvalitné medziľudské vzťahy, čeliť možným rizikám a starať sa o svoje psychosomatické zdravie.

Táto prierezová téma rozvíja sociálne zručnosti a etické predpoklady potrebné pre život a spoluprácu v aktuálnej skupine a tiež v širšom ľudskom spoločenstve. **Pri správnom uplatňovaní významne prispieva k dobrej sociálnej klíme školy a dobrým vzťahom medzi pedagógmi a žiakmi.**

Metódy realizácie

Prierezová téma osobnostný a sociálny rozvoj vytvára priestor pre uplatnenie medzipredmetových vzťahov a aktivizujúcich **participatívnych vyučovacích metód**, ako sú **projektová, kooperatívna a problémová metóda**. Môže sa napríklad **realizovať prostredníctvom modelových situácií, diskusií, hier** a iných **interaktívnych metód**, pričom pedagógovia môžu využívať i **pomoc iných odborníkov**.

Škola má **na výber viaceré formy jej realizácie - buď integrovane v rámci jednotlivých povinných predmetov alebo formou voliteľného predmetu. Veľmi prospešná je aj forma kurzu alebo iná cielená mimovyučovacia aktivita (aj triednická hodina).**

Dôležité však je, aby sa vždy realizovala prakticky, berúc do úvahy psychosociálne a vývinové charakteristiky žiakov a so zreteľom na ich aktuálne problémy a každodenný život. Kľúčovým výchovno-vzdelávacím momentom je rozvíjanie osobnostných a sociálnych kompetencií žiakov, tzn. že **„učivom“ je tu samotný žiak, resp. skupina žiakov (trieda) a interakcie medzi nimi v bežných každodenných situáciách. Tento fakt si vysokú dávku empatie a trpezlivosti.**

Príklady integrácie prierezovej témy OSR do vybraných vzdelávacích oblastí

Jazyk a komunikácia – rozvoj sociálnych zručností v oblasti komunikácie, verbálna a neverbálna komunikácia, komunikácia v každodennom živote, prezentácia

Ciele :

žiak dokáže

- primerane komunikovať v rôznorodých situáciách svojho života a brať do úvahy i špecifiká a význam neverbálnej komunikácie
- komunikovať v skupine – aktívne počúvať, prijímať a odovzdávať spätnú väzbu a adekvátne sa vyjadrovať
- prezentovať a prezentovať sa
- analyzovať vlastné komunikačné problémy a riešiť ich sám alebo s pomocou iných

Človek a spoločnosť – vnímanie samého seba, sebazpoznanie, sebareflexia, sebarozvoj, sebamotivácia, autoregulácia, psychohygiena , jedinec a skupina, jedinec a spoločnosť, komunikácia a medziľudské vzťahy, vzťah ku spoločnosti, zásady ľudského spolužitia, jedinec a problémy spoločnosti (napr. ľudia v núdzi), sociálna spravodlivosť, sociálnopatologické javy v spoločnosti

Ciele:

Žiak dokáže

- rozpoznať svoje silné a slabé stránky, stanoviť si ciele a priority v súlade so svojimi reálnymi schopnosťami, záujmami a potrebami
- efektívne využívať svoj pracovný aj voľný čas, plánovať si aktuálne činnosti a uvažovať o plánoch do budúcnosti
- analyzovať obmedzujúce negatívne emócie (strach, tréma) a využiť nadobudnuté poznatky na ich prekonávanie
- akceptovať dôležitosť každej roly a presadenia sa v skupine a tiež prijať pravidlá práce v skupine
- cielene komunikovať , analyzovať komunikačné problémy, prijať obojsmerné zásady konštruktívnej kritiky (bez zraňovania) a konsenzu
- rozpoznať nátlak skupiny a vlastné ohrozenie, odolávať tlaku skupiny, vyhľadať pomoc - uvažovať o dôsledkoch vlastného správania a konania
- rozpoznať prejavy sociálneho násillia a nespravodlivosti
- formulovať problémy spojené so sociálno-patologickými javmi v spoločnosti a uprednostniť odmietavý postoj k nim vo svojom správaní

Človek a hodnoty -- moje predstavy o hodnotách (dôležité, menej dôležité, nebezpečné pre mňa), ja a predsudky, podobnosti a odlišnosti ľudí, vzťahy medzi nimi, ja a moje potreby v rámci spoločnosti, môj vzťah k štúdiu, práca ako hodnota, plánovanie realistických cieľov, moje vlastné práva, moja spotreba (hospodárenie s peniazmi), svet práce a povolání

Ciele:

žiak dokáže :

- zvážiť svoje potreby, svoje silné a slabé stránky a možnosti svojho rozvoja
- rozmyšľať o sociálnych a morálnych dilemách a zaujať k nim postoj
- akceptovať stanovisko zodpovednosti širšej spoločnosti a seba samého ako spotrebiteľa za dopad na životné prostredie a iných ľudí
- uplatniť svoj rozpoznaný učebný štýl pri plánovaní a riadení svojho vlastného učenia
- vyhodnotiť svoje predstavy a želania o budúcom povolaní s reálnymi požiadavkami a prispôbiť tomu svoje rozhodnutia
- orientovať sa vo svete povolání
- uplatniť poznatky o svojich právach a práva iných, akceptovať inakosť a odlišné kultúry

Zdravie a pohyb – zdravý životný štýl, psychohygiena, odolnosť voči záťažovým situáciám

Ciele:

žiak dokáže

- vyhodnotiť primerané a neprimerané reakcie na záťažové situácie
- uprednostniť nadobudnuté zásady zdravého životného štýlu vo svojom správaní a konaní
- zvážiť význam rôznych relaxačných techník a podľa možností a potreby ich využívať
- uplatňovať získané životné zručnosti a prijaté pravidlá pri pohybových a športových činnostiach

REGIONÁLNA VÝCHOVA A TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA

Prierezová téma Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra úzko súvisí s prierezovou témou Multikultúrna výchova, ale vo svojom obsahu sa ešte hlbšie zaoberá živým a hodnotným hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom Slovenskej republiky.

Nakoľko sa vláda Slovenskej republiky zaviazala realizovať Odporúčania na ochranu tradičnej kultúry a folklóru a Generálnou konferenciou UNESCO bol schválený: Dohovor o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva ako aj Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov, odporúčame uvedenú prierezovú tému nenásilnou formou začleniť vo vyučovaní do viacerých predmetov, prostredníctvom ich obsahov, ale aj formou projektov, exkurzií a pod. Vhodnými sa javia najmä predmety výtvarná, hudobná, literárna a etická výchova, pracovné vyučovanie, ale aj dejepis, prírodoveda, vlastiveda a geografia. V rámci školského vzdelávacieho programu môže byť obsah prierezovej témy zaradený do voliteľných vyučovacích predmetov, ako napr. regionálna výchova, regionálny dejepis, geografia, výtvarné spracovanie materiálu, zborový spev, detské hudobné divadlo, literárno-dramatické divadlo a i.

Prierezová téma

REGIONÁLNA VÝCHOVA A TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA

Prierezová téma Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra úzko súvisí s prierezovou témou Multikultúrna výchova ale vo svojom obsahu sa ešte hlbšie zaoberá živým a hodnotným hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom Slovenskej republiky.

Nakoľko sa vláda Slovenskej republiky zaviazala realizovať Odporúčania na ochranu tradičnej kultúry a folklóru a Generálnou konferenciou UNESCO bol schválený: Dohovor o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva ako aj Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov, odporúčame uvedenú prierezovú tému nenásilnou formou začleniť vo vyučovaní do viacerých predmetov, prostredníctvom ich obsahov ale aj formou projektov, exkurzií a pod. Vhodnými sa javia najmä predmety výtvarná, hudobná, literárna a etická výchova, pracovné vyučovanie ale aj dejepis, prírodoveda, vlastiveda a geografia. V rámci školského vzdelávacieho programu môže byť obsah prierezovej témy zaradený do voliteľných vyučovacích predmetov, ako napr. regionálna výchova, regionálny dejepis, geografia, výtvarné spracovanie materiálu, zborový spev, detské hudobné divadlo, literárnodramatické divadlo a i.

Cieľom zaradenia prierezovej témy do vyučovania je **vytvárať u žiakov predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásam svojho regiónu, prírody, staviteľstva, ľudového umenia a spoznávanie kultúrneho dedičstva našich predkov.**

Edukačná činnosť je zameraná na to aby žiaci v rámci regionálnej výchovy poznali históriu a kultúru vlastnej obce, mesta – na funkčné **využívanie historických regionálnych ukážok**: môj rodný kraj – kraj, kde žijem; **škola a jej okolie**; moja trieda; **obec, v ktorej žijem**; čo sa mi v našom kraji najviac páči; čím sa pýši naša obec (príbehy o rodákoch, pamätné miesta, sochy a i.), história, (osídlenie), povesti, piesne, šport a kultúra, osobnosti, ale aj súčasnosť vo všetkých smeroch (napr. ekonomika); jej flóru a faunu – **význam ochrany prírody, lesa, vody, živočíchov – objavujeme Slovensko** – objavovanie a spoznávanie prírodných krás a zaujímavostí Slovenska; **povešťami opradené pohoria** – cestujeme po Slovensku – oboznámenie sa s časťami Slovenska formou výletu; **povesti z veľkých a starých miest Slovenska**; **zvyky a tradície**; ľudia v mojom okolí (aj o úcte k starším obyvateľom); pripomíname si našich predkov – vychádzať z rodinného prostredia t.j. téma – RODINA – rodom rodiny, tradičné jedlá; stretnutia s pamätníkmi (starými rodičmi, známymi) na besedy; rozhovory so žiakmi o minulosti ich regiónu a pod. Vedieť sa **orientovať v turisticky a historicky atraktívnych miestach Slovenska**.

Základom našej **kultúrnej identity**, ako aj **zdrojom historického vedomia, patriotizmu a vzdelanosti, poznávania kultúrnej rozmanitosti, je tradičná ľudová kultúra** – kultúra, ktorú vytvorili, ktorou žili a dodnes žijú najširšie vrstvy obyvateľstva – **využitie danosti regiónu**, návšteva ľudového majstra, dielne, výstavy – **spoznávanie tradičných ľudových remesiel, ľudovoumeleckých výrobkov regiónu, tradičné jedlá, vlastná tvorba (remeslá), spoznávanie stavitel'ských pamiatok v regióne, obci**, poznatky využiť vo výtvarnom zobrazovaní; **tvorba zbierky ľudovej hudobnej kultúry**, jej prezentácia (piesne, zvyky regiónu, vlastná tvorba – spevník regiónu); poznávanie vyčítaniek, hádaniek, básní, ľudovej piesne, tanec, ľudové kroje (hudobný, pohybový, výtvarný prejav), príslovie, porekadiel, pranostík, bájok, rozprávok: ľudových, autorských, povestí a pod. – **skúmanie vlastnej kultúry**, skúmať a objavovať vlastnú kultúru a **spoznávať iné kultúry** v oblasti ľudových tradícií.

Význam na kultivácii osobnosti žiaka má zaradenie prierezovej témy do estetickej výchovy a pri rozvíjaní talentu žiaka vo všetkých druhoch umenia vo **voľnočasových aktivitách**, ako napr. v **základných umeleckých školách** (vo všetkých jej odboroch), v **centrách voľného času**, tiež v zakladaní **speváckych či tanečných súborov, divadielok** a pod.

Týmito aktivitami pomôžeme pri vytváraní predpokladov u žiakov na pestovanie a rozvíjanie citu ku kráse k **tradičnému ľudovému umeniu a uchovávaniu kultúrneho dedičstva našich predkov.**

Navrhované tematické celky a témy, v rámci ktorých je možné rozvíjať prierezovú **tému REGIONÁLNA VÝCHOVA A TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA** v štátnom, ale aj školskom vzdelávacom programe

Pod regionálnou kultúrou rozumieme súhrn produktov (hmotných a nehmotných) ľudskej činnosti, ktoré sa viažu na konkrétnu obec alebo región. Regionálna kultúra zahŕňa v sebe lokálne a regionálne kultúrne dedičstvo, ako aj živé kultúrne prejavy fungujúce v každodennom živote, pri sviatkoch a slávnostiach. Regionálna kultúra nadväzuje na regionálne kultúrne tradície a pokladá ich za dôležitú súčasť historickej pamäte i za zdroj identity obce alebo regiónu.

Predložený materiál obsahuje tri tematické celky:

- 1. Môj rodný kraj**
- 2. Objavujeme Slovensko**
- 3. Tradičná ľudová kultúra.**

1. tematický celok: Môj rodný kraj

Témy:

- moja rodina,
- škola, okolie školy,
- obec, mesto, v ktorom žijem (poloha, história a súčasnosť),
- rozprávky, príbehy, legendy spojené s históriou obce, mesta,
- tradičné regionálne zvyky, obyčaje,
- kultúrne pamätihodnosti, monumenty obce, mesta,
- regionálne múzea, prírodovedné múzeá, galérie, skanzeny,
- významné osobnosti regiónu,
- prírodné krásy regiónu,
- náučné chodníky v regióne,
- chránené rastliny a živočíchy na území regiónu,
- minerály, skameneliny, jaskyne na území regiónu,
- tradičné produkty a zamestnania v regióne,
- umelecké produkty, tradičné ľudovoumelecké remeslá regiónu,

- miestne a regionálne jazyky.

2. tematický celok: **Objavujeme Slovensko**

Témy:

- spoznávanie regionálnej kultúry a najtypickejších prejavov kultúr iných regiónov Slovenska v oblasti ľudových tradícií,
- spoznávanie základných znakov ľudovej kultúry národností žijúcich na Slovensku,
- výber z historických, kultúrnych pamätihodností Slovenska (hrady, zámky, architektúra,
- flóra a fauna na Slovensku,
- chránené územia na Slovensku,
- ľudové piesne a tance, dramatické a výtvarné umenie, tradičné ľudovomelecké remeslá z regiónov Slovenska,
- geografické zvláštnosti Slovenska, geografické a prírodné monumenty, jaskyne a i.,
- významné osobnosti rôznych oblastí kultúry a histórie Slovenska.

3. tematický celok: **Tradičná ľudová kultúra**

Tradičnú ľudovú kultúru vnímame ako formy kultúrneho prejavu podporujúcu zachovanie kultúrnej identity. **Kultúrnu identitu** chápeme ako **súhrn postojov, návykov, tradícií, hodnôt, interpretácií a sebainterpretácií, spôsobov myslenia, cítenia a konania** (vzorcov správania), ktoré charakterizujú organizovanú skupinu ľudí, jej kolektívnym, spoločným výtvorom.

Tradičná ľudová kultúra je súhrn hmotných a nehmotných produktov ľudskej činnosti, vytvorených v tradičných spoločnostiach. Prenášala sa z generácie na generáciu ústnym podaním, napodobňovaním a v podstatne menšej miere písomnou formou.

Tradičná ľudová kultúra ako ucelený a živý systém zanikala postupne s modernizáciou spoločnosti, jej javy sa stali zdrojom kultúrnej a spoločenskej identity, zdrojom historického vedomia, patriotizmu a vzdelanosti, poznávania kultúrnej rozmanitosti, nástrojom tolerancie, občianskej súdržnosti a porozumenia medzi národmi. Je súčasťou materiálneho a duchovného bohatstva Slovenskej republiky. Uchováva sa ako prejav lokálneho, regionálneho alebo kultúrneho dedičstva Slovenska.

Témy:

a) Tradičná hmotná kultúra:

- ľudové stavitel'stvo,
- domáce a tradičné remeselné výrobky,

- tradičné remeslá (ich história),
- produkcia potravín a strava,
- odev (kroje na dedine),
- výtvarné umenie a i.,

b) Tradičná nehmotná kultúra:

- ústne tradície a prejavy vrátane jazyka (ľudová slovesnosť, nárečia),
- interpretačné umenie (ľudové hudba, piesne, tance, hry),
- spoločenské praktiky, zvyky,
- rituály a slávnostné udalosti,
- tradície spojené s náboženskými sviatkami (napr. vianočné, veľkonočné a i.),
- zvyky a obyčaje súvisiace s prírodou a vesmírom,
- folklórne tradície (prejavy tradičnej ľudovej kultúry: ústne, herné, dramatické, spevné, tanečné a hudobné).

TVORBA PROJEKTU A PREZENTAČNÉ ZRUČNOSTI

Prierezová téma rozvíja u žiakov kompetencie tak, aby vedeli – komunikovať, argumentovať, používať informácie a pracovať s nimi, riešiť problémy, spolupracovať v skupine, prezentovať sám seba, ale aj prácu v skupine. Ciele aj obsah prierezovej témy je súčasťou viacerých predmetov.

Hlavným cieľom je, aby žiaci prostredníctvom vlastnej organizácie práce naučili sa riadiť seba, tím, vypracovať si harmonogram svojich prác, získavať potrebné informácie, spracovať ich, vedeli si hľadať aj problémy, ktoré treba riešiť, správne ich pomenovať, utvoriť hypotézu overiť ju a pod.

Naučia sa prezentovať svoju prácu písomne aj verbálne s použitím informačných a komunikačných technológií.

Výsledkom vzdelávania bude, že žiak vhodným spôsobom dokáže zareagovať v rôznych kontextových situáciách, naviazať kontakt, zostaviť základné písomnosti osobnej agendy, pozná ich funkciu, formálnu úpravu a vie ju aplikovať, využiť nástroje IKT, identifikovať a popísať problém, podstatu javu, získať rôzne typy informácií, zhromažďovať, triediť a selektovať ich, kultivovane prezentovať svoje produkty, názory, vytvoriť plán prezentácie,

naplánovať a realizovať základný výskum, určiť svoje silné stránky a vie ich využiť pri vhodnom výbere témy, vie aplikovať vhodnú formálnu štruktúru na prezentáciu výsledkov svojho výskumu.

Prierezovú tému odporúčame realizovať v jednotlivých učebných predmetoch alebo formou kurzu, prípadne ako samostatný predmet.

Prierezové témy určené projektom Erasmus+

- tvorba projektu a prezenčné zručnosti
- vplyv ľudového umenia na telesný pohyb
- prepojenie ľudovej kultúry a športu

Témy:

FIG1 - Človek vo sfére peňazí

FIG2 - Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

FIG3 - Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb

FIG4 - Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

FIG5 - Úver a dlh

FIG6 - Sporenie a investovanie

FIG7 - Riadenie rizika a poistenie

Prierezové témy realizujeme viacerými spôsobmi:

ako integrovanú súčasť vzdelávacieho obsahu jednotlivých predmetov,

formou cvičení v prírode a didaktických hier- ochrana života a zdravia, dopravná výchova, osobnostný a sociálny rozvoj, environmentálna výchova,

formou záujmovej mimoškolskej činnosti – osobnostný a sociálny rozvoj, ochrana života a zdravia, environmentálna výchova,

triednickými hodinami s cieľným zameraním – školský poriadok – ochrana života a zdravia, dopravná výchova, šikanovanie,

organizovaním mimoškolských podujatí – prezentácia projektov, akadémie, športové a školské súťaže, projekty s tematikou ochrany zdravia, regionálnej výchovy a tradičnej kultúry, environmentálnej výchovy,

vydávaním školského časopisu ÚNIK – mediálna výchova,

zberom odpadových surovín a starostlivosťou o areál školy - environmentálna výchova,
účasťou na preventívnych programoch - osobnostný a sociálny rozvoj – šikanovanie,
agresivita, iné patologické javy v živote žiakov, ochrana života a zdravia,
súčasťou na kultúrnych podujatiach a výchovných koncertoch - osobnostný a sociálny rozvoj.

Všetky podujatia sú súčasťou plánu práce školy na príslušný školský rok.

Vnútný systém kontroly a hodnotenia

Vnútný systém hodnotenia kvality zameriame na 3 oblasti:

- hodnotenie žiakov
- hodnotenie pedagogických zamestnancov
- hodnotenie školy

Pravidelné samohodnotenie umožňuje škole zistiť dynamiku jej vývoja, ako a v čom sa mení v čom je lepšia ako pred rokom, dvoma a v čom je horšia, v čom sú jej rezervy.

Súčasťou samohodnotenia je

- samohodnotenie: učiteľov, žiakov, vedúcich pracovníkov
- hodnotenie učiteľov: žiakmi, rodičmi, vedením školy
- hodnotenie školy: učiteľmi, žiakmi, ostatnými pracovníkmi školy, rodičmi, zriaďovateľom

Do samohodnotenia sa budeme snažiť zapojiť čo najviac respondentov – vnútorných (vedenie školy, učitelia, žiaci, ostatní zamestnanci školy), vonkajších (rodičia žiakov, absolventi školy, zriaďovateľ).

Vedenie školy zabezpečí, aby osoby, ktoré budú vykonávať hodnotenie školy mali dostatok informácií a podkladov (výsledky celoštátneho monitoringu, klasifikácia žiakov, výsledky žiakov v súťažiach, výsledky didaktických testov, plán práce školy, posledné samohodnotenie, inšpekčnú správu).

Všetky osoby, ktoré sa zúčastnia na hodnotení budú dôkladne poučené o cieľoch, postupe a metódach samohodnotenia.

Ich názory nebudú zneužitú proti nim.

1.Hodnotenie žiakov a autoevaluácia školy

Hodnotenie a klasifikácia žiaka

Hodnotenie a klasifikácia žiakov školy je súčasťou ich výchovy a vzdelávania. Účelom hodnotenia a klasifikácie je prispievať k zodpovednému vzťahu žiaka k výchove a vzdelávaniu

v súlade so školskými predpismi. Výsledky hodnotenia a klasifikácie uvedie škola na vysvedčení.

Hodnotenie priebehu a výsledkov vzdelávania a správania žiakov je

- jednoznačné
- zrozumiteľné
- porovnateľné s vopred stanovenými kritériami
- vecné
- všestranné.

Hodnotenie vychádza z posúdenia miery dosiahnutia očakávaných výstupov, ktoré sú formulované v učebných osnovách jednotlivých predmetov školského vzdelávacieho programu. Hodnotenie je pedagogicky zdôvodnené, odborne správne a dokladovateľné.

Zásady klasifikácie a spôsoby získavania podkladov pre klasifikácie:

Pri hodnotení a pri priebežnej i celkovej klasifikácii učiteľ uplatňuje primeranú náročnosť a pedagogický takt voči žiakovi. Pri celkovej klasifikácii prihliada učiteľ k vekovým zvláštnostiam žiaka i k tomu, že žiak v priebehu klasifikačného obdobia mohol zakolísť v učebných výkonoch pre určitú indispozíciu. Triedni učitelia (prípadne výchovný poradca) sú povinní oboznamovať ostatných vyučujúcich s odporúčením psychologických vyšetrení, ktoré majú vzťah k spôsobu hodnotenia a klasifikácie žiakov a spôsobu získavania podkladov pre hodnotenie. Údaje o nových vyšetreniach sú súčasťou správ učiteľa (alebo výchovného poradcu) na pedagogickej rade.

Klasifikačný stupeň určí učiteľ, ktorý vyučuje príslušný predmet.

Výnimku tvoria komisionálne skúšky. Pri dlhodobejšom pobyte žiaka mimo školu (kúpeľná liečba, liečebné pobyty, dočasné umiestnenie v ústavoch atď.). Vyučujúci rešpektuje známky žiaka, ktoré škole zašle škola pri inštitúcii, kde bol žiak umiestnený, žiak sa opätovne nepreskúšava.

Pri určovaní stupňa prospechu v jednotlivých predmetoch na konci klasifikačného obdobia sa hodnotí kvalita práce a výsledky výuky, ktoré žiak dosiahol za celé klasifikačné obdobie. Stupeň prospechu sa neurčuje na základe priemeru z klasifikácie za príslušné obdobie.

Hodnotenie správania žiaka v škole a pri školských akciách je neoddeliteľnou súčasťou celkového hodnotenia žiaka. Všetky prejavy porušovania noriem správania, agresivity (vrátane verbálnych foriem), netolerancie či xenofóbie je povinný riešiť ten pedagogický pracovník, ktorý je pri prejave prítomný (príp. vykonáva dozor). V čo najkratšej dobe informuje triedneho učiteľa a v prípade závažnejších priestupkov riaditeľa školy.

Prípady zaostávania žiakov v učení a nedostatky v ich správaní sa prerokovávajú na pedagogickej rade.

Na konci klasifikačného obdobia, v termíne, ktorý určí riaditeľ školy, najneskôr však 24 hodín pred jednaním pedagogickej rady o klasifikácii, zapíšu učitelia príslušných predmetov číslou výsledky celkovej klasifikácie do katalógových listov, pripraví návrhy na umožnenie opravných skúšok, na klasifikáciu v náhradnom termíne. V triedach so slovným hodnotením sa výsledok celkovej klasifikácie zapíše do upravených katalógových listov slovne.

Vyučujúci dodržiava zásady pedagogického taktu, predovšetkým neklasifikujú žiakov bezprostredne po návrate do školy po neprítomnosti dlhšej než jeden týždeň, žiaci nemusia dopisovať do zošitov látku za obdobie neprítomnosti, pokiaľ to nie je jediný zdroj informácií, účelom skúšania nie je nachádzať medzery vo vedomostiach žiaka, ale hodnotiť to čo vie. Učiteľ klasifikuje iba prebraté učivo, zadávanie novej látky k samostatnému naštudovaniu celej triede nie je prípustné, pred preverovaním znalostí musia mať žiaci dostatok času k naučeniu, precvičeniu a učiva, preverovanie znalostí, vykonávať až po dostatočnom precvičení učiva.

Podklady pre hodnotenie a klasifikáciu výchovno-vzdelávacích výsledkov a správania žiaka, predovšetkým týmito metódami, formami a prostriedkami

Podklady pre hodnotenie a klasifikáciu výchovno-vzdelávacích výsledkov a správania žiaka, predovšetkým týmito metódami, formami a prostriedkami

sústavným diagnostickým pozorovaním žiaka

sústavným pozorovaním výkonov žiaka a jeho pripravenosti na vyučovanie

kontrolnými písomnými prácami a praktickými skúškami predpísanými učebnými osnovami

analýzou rôznych činností žiaka

využívaním žiakovho vzdelávacieho portfólia

konzultáciami s ostatnými učiteľmi a podľa potreby s pracovníkmi CPPPaP

rozhovormi so žiakom a zákonnými zástupcami žiaka

Žiak musí byť z predmetu vyskúšaný ústne alebo písomne najmenej dvakrát za každý polrok. Znamky získavajú vyučujúci priebežne počas celého klasifikačného obdobia. Skúšanie je uskutočňované pred triednym kolektívom. Výnimka je možná len pri diagnostikovanej vývojovej poruche, kedy je doporučené individuálne preskúšanie v správe psychológa.

Učiteľ musí mať dostatočné podklady pre hodnotenie a klasifikáciu žiaka. Po ústnom vyskúšaní oznámi učiteľ žiakovi výsledok hodnotenia okamžite. Učiteľ slovne zdôvodní svoje hodnotenie, poukáže na klady a nedostatky hodnotených prejavov, výkonov, výtvorov. Výsledky hodnotenia písomných skúšok, prác a praktických činností oznámi žiakovi najneskôr do 10 pracovných dní.

Učiteľ oznámi všetky známky, ktoré berie do úvahy pri celkovej klasifikácii, zákonným zástupcom žiaka a to predovšetkým prostredníctvom zápisov do žiackej knižky.

Kontrolné a písomné práce a ďalšie druhy skúšok sa odporúča zadávať častejšie a v kratšom rozsahu (do 25 minút). O termíne písomnej skúšky, ktorá má trvať viac než 25 minút informuje vyučujúci žiaka dostatočne dlhý čas vopred.

Ostatných vyučujúcich o tom informuje.

V jednom dni môžu žiaci robiť len jednu písomnú skúšku, ktorá trvá viac ako 25 minút. Koordinuje triedny učiteľ.

Pokiaľ je klasifikácia žiaka stanovená na základe písomných alebo grafických prác, vyučujúci tieto práce uschovávajú na dobu, počas ktorej sa klasifikácia žiaka určuje, alebo v ktorej sa k nej môžu zákonní zástupcovia žiaka odvolať (tzn. celý školský rok vrátane prázdnin). V prípade žiakov s odloženou klasifikáciou alebo opravnými skúškami až do 30. októbra ďalšieho školského roku. Opravené písomné práce musí byť ukázané všetkým žiakom a na požiadanie v škole aj rodičom.

Učiteľ je povinný viesť sústavnú evidenciu o každej klasifikácii žiaka preukázateľným spôsobom tak, aby mohol vždy preukázať správnosť celkovej klasifikácie žiaka i spôsob získavania známok (ústne, písomné skúšanie).

V prípade dlhodobej neprítomnosti alebo rozviazania pracovného pomeru v priebehu klasifikačného obdobia odovzdá tento klasifikačný prehľad zastupujúcemu učiteľovi alebo vedeniu školy.

Ak absencia žiaka v príslušnom predmete presiahne 25% odučených hodín a učiteľ nemá dostatok podkladov pre hodnotenie, má učiteľ právo žiaka nehodnotiť. Riaditeľ školy na základe podkladov od učiteľa a po prejednaní v pedagogickej rade rozhodne o posunutí termínu hodnotenia, prípadne o komisionálnom preskúšaní žiaka. Pri uplatňovaní tohto postupu je nevyhnutný zodpovedný prístup učiteľa, ktorý musí preukázať, že požadované podklady pre hodnotenie žiaka nemohol získať.

Informácie sú rodičom odovzdávané pri osobnom pohovore na triednych schôdkach alebo počas konzultačných hodín, na ktoré sú rodičia pozývaní. Rodičom, ktorí sa nemohli dostať v škole určenom termíne, poskytne vyučujúci individuálnu konzultáciu. Údaje o klasifikácii a hodnotení správania žiaka sú poskytované iba zákonným zástupcom žiaka, nikdy nie verejne. V prípade mimoriadneho zhoršenia prospechu žiaka informuje vyučujúci rodičov bezprostredne preukázateľným spôsobom.

2. Zásady a pravidlá pre samohodnotenie žiaka (autoevaluácia)

Okrem foriem hodnotenia práce žiaka zo strany pedagogických pracovníkov majú žiaci možnosť používať formy samohodnotenia. Škola im pre tieto formy hodnotenia vytvára vhodné podmienky. Tým je zaisťovaná taktiež spätná väzba objektivity hodnotenia zo strany školy ako vzdelávacej inštitúcie.

Škola môže poskytnúť používanie softwarových produktov, ktoré umožnia bez akéhokoľvek zásahu pedagóga overiť stupeň dosiahnutých znalostí a zručností.

Žiak by mal byť vedený k tomu, aby bol schopný posúdiť úroveň nasledujúcich kompetencií (vrátane sociálnych kompetencií).

- schopnosť priamej aplikácie získaných kompetencií v praxi
- schopnosť orientácie v danom probléme s využitím získaných vedomostí a poznatkov zručností
- schopnosť presadiť sa v triednom kolektíve pri riešení úloh v tíme
- schopnosť samostatnej prezentácie svojich znalostí formou otvorenej diskusie, písaných textov zamyslenia sa
- schopnosť výberu – pochopenie významu jednotlivých častí úloh
- schopnosť využívať medzi predmetových väzieb
- schopnosť aplikovať etické princípy v praxi
- schopnosť pochopenia rovnováhy práv a povinností
- pochopenie svojej úlohy v kolektíve.

3. Hodnotenie výsledkov vzdelávania žiakov

Každý polrok sa vydá žiakovi vysvedčenie, za prvý polrok je možné namiesto vysvedčenia vydať výpis vysvedčenia.

Hodnotenie výsledkov vzdelávania žiaka je na vysvedčení vyjadrené klasifikačným stupňom (ďalej klasifikácia) slovne alebo kombináciou oboch spôsobov.

Odborné kompetencie

hodnotenie a sebahodnotenie žiaka

hodnotenie zdrojov učenia sa žiaka (materiálne, technické)

Komunikačné a sociálne kompetencie

proces realizácie:

- motivácia žiaka k aktívnemu učeniu sa
- vytváranie pozitívnej klímy v sociálnej skupine
- riadenie procesov aktívneho učenia sa žiakov
- proces hodnotenia:
  - podmienok pre rozvíjajúce hodnotenie a sebahodnotenie žiaka
  - poskytovania formatívnej spätnej väzby
  - navrhovaných a realizovaných a rozvíjajúcich vzdelávacích postupov k žiakom
  - vlastnej pedagogickej práce

Sebarozvoj

Sebaprojektívne kompetencie

- uskutočňovať permanentný rozvoj personálnosociálnych, pedagogických,
- psycho-didaktických, odborných (predmetových) a metodických kompetencií
- plánovať svoj profesijný rast vo vzťahu ku kariérovému systému a cieľom organizácie.

Sebarozvíjajúce kompetencie

- absolvovať kontinuálne vzdelávanie, neformálne alebo neinštitucionálne sebazvedľovanie vo vzťahu k profesijnému rastu.

Sebahodnotiace kompetencie

- hodnotiť svoje pedagogické kompetencie vo vzťahu k profesijným štandardom a osobným ambíciám.

4. Hodnotenie pedagogických pracovníkov

Hodnotenie práce pedagogických pracovníkov v posudzovaní

Orientácia na žiaka:

Diagnostické kompetencie

Identifikovať:

- vývinová a individuálne charakteristiky žiaka
- psychické a sociálne faktory jeho učenia sa
- sociokultúrny kontext rozvoja žiaka

Pedagogické kompetencie

Ovplyvňovať:

- personálny rozvoj žiaka (rozvíjať sebaopoznanie, sebadôveru a sebareguláciu)
- sociálny rozvoj žiaka (rozvíjať sociálne zručnosti a postoje)
- kognitívne rozvoj žiaka
- intervenčné kompetencie
- poskytovať poradenstvo žiakovi a rodičom v personálnych, sociálnych a kognitívnych oblastiach.

Orientácia na vyučovací proces:

Psychodidaktické kompetencie

- proces plánovania, cieľov výchovy a vzdelávania orientované na žiaka obsahu a úloh výchovy a vzdelávania žiaka adekvátnych metodických postupov výchovy a vzdelávania žiaka.

Príloha č.1

UČEBNÝ PLÁN

Pre ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským

vzdelávací a oblasť	vyučovací predmet	ročník					ročník					
		primárne vzdelávanie					nižšie stredné vzdelávanie					
		1.	2.	3.	4.	Σ	5.	6.	7.	8.	9.	Σ
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra	9	8+ 1	7+ 1	7	31+ 2	5	5	4+ 1	5	5+ 1	24+ 2
	anglický jazyk	+1	+1	3	3	6+2	3	3	3	3	3	15
	konverzácia v ANJ								+1	+1	+1	3
	tvorivé písanie						+1	+1				2
Matematika a práca s informáciami	matematika	4+ 1	4+ 1	4+ 1	4+ 1	16+ 4	4+ 1	4+ 1	4+ 1	4+ 1	5+ 1	21+ 5
	informatika			1	1	2	1	1	1	1		4
Človek a príroda	prvouka	1	2			3						
	prírodoveda			1	2	3						
	fyzika							2	1	2	1	6
	chémia								2	2	1	5
	biológia						2	1+ 1	2	1	1	7+1
	environmentálna výchova						+1		+1	+1	+1	3+1
Človeka a spoločnosť	vlastiveda			1	2	3						
	dejepis						1	1	1	1	2	6
	geografia						2	1+ 1	1	1	1+ 1	6+2
	občianska náuka							1	1	1	1	4
Človeka hodnoty	náboženská výchova	1	1	1	1	4	1	1	1	1	1	5
Človek a svet práce	pracovné vyučovanie			1	1	2						
	technika						1	1	1	1	1	5
	hudobná výchova	1	1	1	1	4	1	1	1	1		4

Umenie a kultúra	výtvarná výchova	2	2	1	1	6	1	1	1	1	1	5
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	2	2	2	2	8	2	2	2	2	2	10
	základ	20	20	23	25	88	24	25	26	27	25	127
	voliteľné(disponibilné) hodiny	2	3	2	1	8	3	4	4	3	5	19
	spolu	22	23	25	26	96	27	29	30	30	30	146

Poznámky:

1. Rozdelenie tried na skupiny a zriaďovanie skupín sa uskutočňuje v zmysle vyhlášky MŠ SR č. 223/2022 Z. z. o základnej škole.

Na hodinách TSV sa žiaci delia nasledovne: 5.- 6. ročník sa delí na chlapcov a dievčatá

7.- 9. ročník sa delí na chlapcov a dievčatá

Na hodine TECH v 5. ročníku sa delia žiaci na dve skupiny.

Vo vyučovacích predmetoch vzdelávacej oblasti Človek a príroda nie je potrebné rozdelenie žiakov pri tých témach, kde sa vyžaduje nadobúdanie a overovanie praktických zručností žiakov, z dôvodu nízkeho počtu žiakov v triedach.

2. Vo vyučovacom predmete technika sú zohľadnené personálno-odborné a materiálno-technické podmienky školy tak, aby v každom ročníku boli zastúpené témy tematických celkov Technika a Ekonomika domácnosti.

3. Voliteľné (disponibilné) hodiny škola použila na dotvorenie školského vzdelávacieho programu.

Voliteľné (disponibilné) hodiny sme využili možné využiť na:

a. vyučovacie predmety, ktoré rozširujú a prehlbujú obsah predmetov zaradených do štátneho vzdelávacieho programu – slovenský jazyk a literatúra, matematika, geografia, dejepis, biológia;

b. vyučovacie predmety, ktoré si škola sama zvolí a sama si pripraví ich obsah, vrátane predmetov vytvárajúcich profiláciu školy a experimentálne overených inovačných programov zavedených do vyučovacej praxe – environmentálna výchova, informatika, anglický jazyk, konverzácia v anglickom jazyku.

4. V rámci disponibilných hodín žiakom 7.ročníka bola poskytnutá možnosť druhého cudzieho

jazyka, ale nakoľko žiaci neprejavili záujem o druhý cudzí jazyk, 2 disponibilné hodiny boli použité na predmety konverzácia v anglickom jazyku a environmentálna výchova.

5. Škola pri tvorbe školského vzdelávacieho programu rozdelila hodinové dotácie a vzdelávacie štandardy na celý stupeň vzdelávania tak, že zachovala postupnosť jednotlivých vzdelávacích štandardov a celkového počtu vyučovacích hodín jednotlivých vyučovacích predmetov tak, že zachovala ich vnútornú logickú štruktúru a zásadu veku primeranosti.

6. Podľa tohto rámcového učebného plánu sa vzdelávajú aj žiaci so zdravotným znevýhodnením,

ktorí sú v triede začlenení v rámci školskej integrácie, a to s uplatnením špecifík podľa bodu 7.1.

Výchova a vzdelávanie žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. 2. 2015 pod číslom 2015-5130/1760:1-10A0 ako súčasť Štátneho vzdelávacieho programu pre základné školy s platnosťou od 1. 9. 2015.

UČEBNÝ PLÁN

UČEBNÝ PLÁN NA ROK 2023/2024

1. ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	9	
	Anglický jazyk		1
	Konverzácia v anglickom jazyku		
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	1
	Informatika		
Človek a príroda	Prvouka	1	
	Prírodoveda		
	Fyzika		
	Chémia		
	Biológia		
Človek a spoločnosť	Vlastiveda		
	Dejepis		
	Geografia		
	Občianska náuka		
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie		
	Technika		
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	2	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	20	2
Spolu		22	

2. ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	8	1
	Anglický jazyk		1
	Konverzácia v anglickom jazyku		
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	1
	Informatika		
Človek a príroda	Prvouka	2	
	Prírodoveda		
	Fyzika		
	Chémia		
	Biológia		
Človek a spoločnosť	Vlastiveda		
	Dejepis		
	Geografia		
	Občianska náuka		
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie		
	Technika		
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	2	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	20	3
Spolu		23	

3.ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	7	1
	Anglický jazyk	3	
	Konverzácia v anglickom jazyku		
	Matematika	4	1

Matematika a práca s informáciami	Informatika	1	
Človek a príroda	Prvouka		
	Prírodoveda	1	
	Fyzika		
	Chémia		
	Biológia		
Človek a spoločnosť	Vlastiveda	1	
	Dejepis		
	Geografia		
	Občianska náuka		
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie	1	
	Technika		
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	23	2
Spolu		25	

4.ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	7	
	Anglický jazyk	3	
	Konverzácia v anglickom jazyku		
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	1
	Informatika	1	
Človek a príroda	Prvouka		
	Prírodoveda	2	
	Fyzika		
	Chémia		
	Biológia		

Človek a spoločnosť	Vlastiveda	2	
	Dejepis		
	Geografia		
	Občianska náuka		
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie	1	
	Technika		
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	25	1
Spolu		26	

5.ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	5	
	Anglický jazyk	3	
	Konverzácia v anglickom jazyku		
	Tvorivé písanie		1
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	1
	Informatika	1	
Človek a príroda	Prvouka		
	Prírodoveda		
	Fyzika		
	Chémia		
	Biológia	2	
	Environmentálna výchova		1
Človek a spoločnosť	Vlastiveda		
	Dejepis	1	
	Geografia	2	
	Občianska náuka		
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	

Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie		
	Technika	1	
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	24	3
Spolu		27	

6. ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	
		ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	5	
	Anglický jazyk	3	
	Konverzácia v anglickom jazyku		
	Tvorivé písanie		1
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	1
	Informatika	1	
Človek a príroda	Prvouka		
	Prírodoveda		
	Fyzika	2	
	Chémia		
	Biológia	1	1
Človek a spoločnosť	Vlastiveda		
	Dejepis	1	
	Geografia	1	1
	Občianska náuka	1	
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie		
	Technika	1	
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	

	Základ/disponibilné hodiny	25	4
Spolu		29	

7. ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	4	1
	Anglický jazyk	3	
	Konverzácia v anglickom jazyku		1
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	1
	Informatika	1	
Človek a príroda	Prvouka		
	Prírodoveda		
	Fyzika	1	
	Chémia	2	
	Biológia	2	
	Environmentálna výchova		1
Človek a spoločnosť	Vlastiveda		
	Dejepis	1	
	Geografia	1	
	Občianska náuka	1	
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie		
	Technika	1	
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	26	4
Spolu		30	

8.ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	ŠVP	ŠkVP
---------------------------	--------------------------	------------	-------------

Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	5	
	Anglický jazyk	3	
	Konverzácia v anglickom jazyku		1
Matematika a práca s informáciami	Matematika	4	1
	Informatika	1	
Človek a príroda	Prvouka		
	Prírodoveda		
	Fyzika	2	
	Chémia	2	
	Biológia	1	
	Environmentálna výchova		1
Človek a spoločnosť	Vlastiveda		
	Dejepis	1	
	Geografia	1	
	Občianska náuka	1	
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie		
	Technika	1	
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	27	3
Spolu		30	

9.ročník

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet		
		ŠVP	ŠkVP
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	5	1
	Anglický jazyk	3	
	Konverzácia v anglickom jazyku		1
Matematika a práca s informáciami	Matematika	5	1
	Človek a príroda	Prvouka	

	Prírodoveda		
	Fyzika	1	
	Chémia	1	
	Biológia	1	
	Environmentálna výchova		1
Človek a spoločnosť	Vlastiveda		
	Dejepis	2	
	Geografia	1	1
	Občianska náuka	1	
Človek a hodnoty	Náboženská výchova	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie		
	Technika	1	
Umenie a kultúra	Hudobná výchova		
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Telesná a športová výchova	2	
	Základ/disponibilné hodiny	25	5
Spolu		30	

Poznámky:

Na hodinách TSV sa žiaci delia nasledovne: 5.- 6. ročník sa delí na chlapcov a dievčatá

7.- 9. ročník sa delí na chlapcov a dievčatá

Na hodine TECH v 5. ročníku sa delia žiaci na dve skupiny.

V. UČEBNÉ OSNOVY

Tvorí vlastný didaktický program vzdelávania pre každý predmet. Vychádzajú zo Štátneho vzdelávacieho programu a reflektujú profil absolventa a zameranie školy.

Obsahujú:

1. Charakteristiku predmetu, jeho význam v obsahu vzdelávania
2. Rozvíjajúce ciele, predmetové spôsobilosti, vychádzajúce z kľúčových spôsobilostí
3. Témy, prostredníctvom ktorých rozvíjame kompetencie, obsah, prierezové témy a prepojenie s inými predmetmi
4. Požiadavky na výstup
5. Metódy a formy práce – stratégie vyučovania
6. Učebné zdroje sú zdrojom informácií pre žiakov. Sú to učebnice, odborná literatúra, odborné časopisy, náučné slovníky, materiálno-technické a didaktické prostriedky a pod.
7. Hodnotenie predmetu

Poznámka:

Výber druhého cudzieho jazyka v 6. ročníku sa uskutoční na základe záujmu rodičov žiakov. Druhý cudzí jazyk sa bude vyučovať v prípade záujmu nadpolovičnej väčšiny žiakov konkrétneho jazyka. Ak si žiaci nevyberú žiaden druhý cudzí jazyk, hodiny na tento jazyk určené, budú nahradené Konverzáciou v anglickom jazyku a Environmentálnou výchovou.

Školský vzdelávací program „ Škola, ktorá moderne a tvorivo pripravuje pre život.“ ISCED1 a ISCED2 na školský rok 2023/2024 bol prerokovaný a schválený na pedagogickej rade Základnej školy s materskou školou v Habovke, E. P. Bárdoša 235/50, 02732 Habovka dňa

.....

PaedDr. Miroslava Mydliarová
riaditeľka školy

Školský vzdelávací program „ Škola, ktorá moderne a tvorivo pripravuje pre život.“ ISCED1 a ISCED2 na školský rok 2023/2024 bol prerokovaný Radou školy pri Základnej škole s materskou školou v Habovke, E. P. Bárdoša 235/50, 02732 Habovka dňa

.....

Bc. Bibiana Kelušiaková
predsedníčka Rady školy